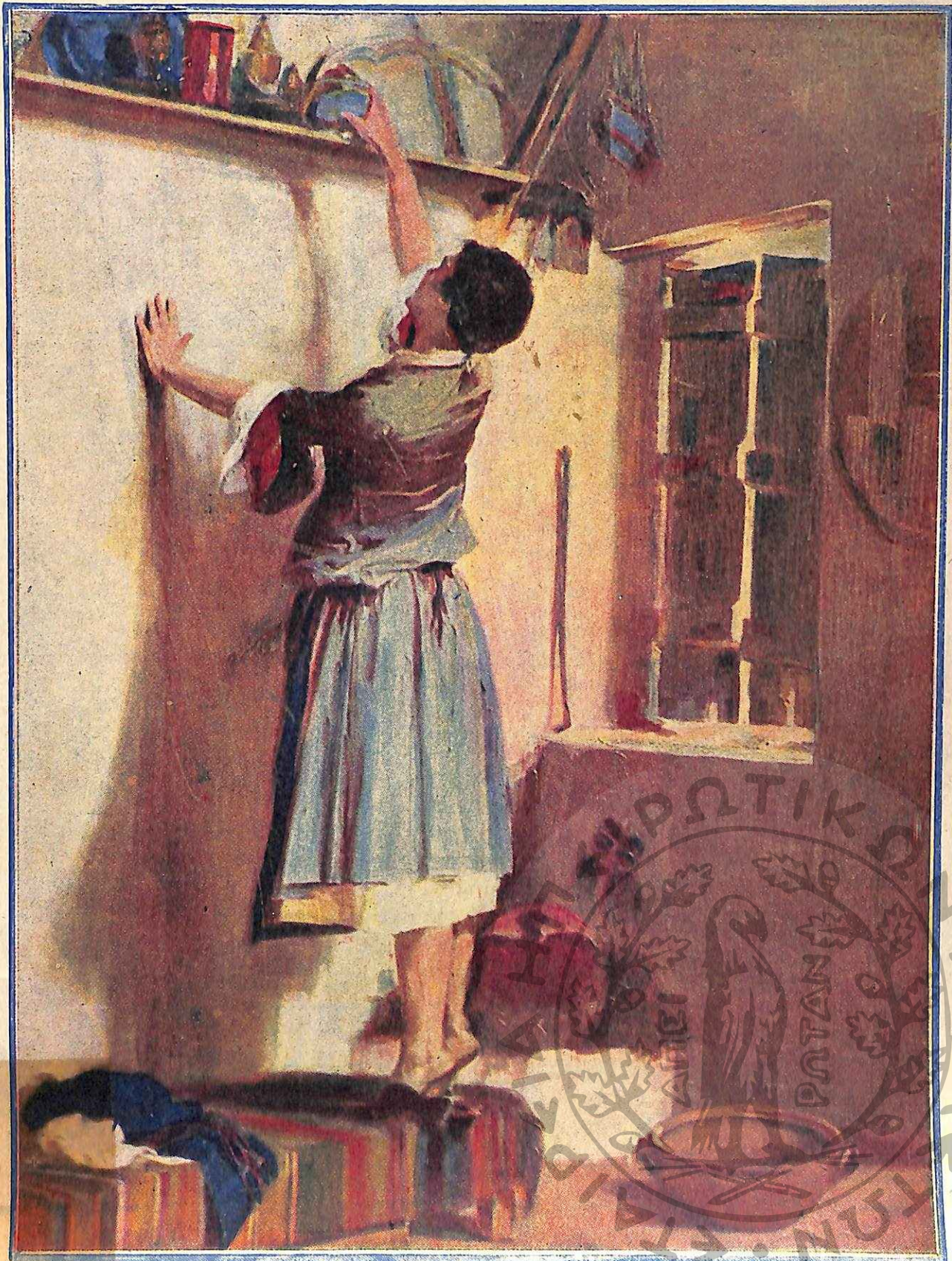
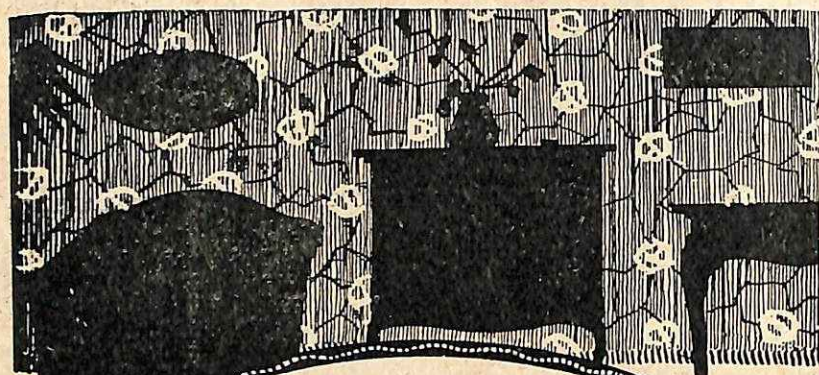

ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Επιπλά ἐκθέσεως ψάλτη

Τὰ θαυμάσια εἰς μεγίστην ποικιλίαν
καὶ καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν ἐπιπλά

ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΨΑΛΤΗ

Μοδέρνα καὶ εἰς στυλ. Τὰ ἀνώτερα εἰς ποιότητα.
Πωλοῦνται ὀχι εἰς Πρατήρια ἀλλ' ἀπ' εὐθείας
πρὸς τὸν πελάτην. Οὕτω αἱ δαπάναι πρατηρίων
κερδίζονται εἰς ποιότητα ὑπὲρ τοῦ πελάτου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΨΑΛΤΗ

Ἡ πλουσιωτέρα συλλογὴ ἐπιπλῶν. Γενι-
καὶ ἐπιπλώσεις οἰκῶν, Γραφείων κ.λ.π.

Ἐκθεσίς ὑ ἐργοστάσια Λεωφ. Συγγρού

ΓΚΡΕΚΑ

Ἡ Οὐλίτις θεραπεύεται μετὰ ΣΑΝΟΖΥΛ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΝ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειότερων
μηχανημάτων καὶ διαθέτον ὅλα
τὰ μέσα, ἀναλαμβάνει κάθε ἐργα-
σίαν μετὰ ταχύτητα καὶ καλλι-
τεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 22.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 1.522.076.50

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισσα

Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δραχ.
με 7 οἷο. — Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζικὰς ἐργασίας

“ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ,”

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΚΑΙ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΧΡΩΜΙΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΓΕΡ 29

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΑΧΑΡΝΩΝ 244

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 74
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτησίᾳ Δρ. 200
Ἐξάμηνος 100
Τρίμηνος 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

Ἡ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΟΥ ΣΚΑΒΟΥΝ ΣΤΟΝ ΞΑΝΘΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΚΑΜΠΟ

Ὅρα τελευταία πολλοὶ μίλη-
σαν γιὰ τὸν οὐρμπανισμό τοῦ
Ἑλλήνος, γιὰ τὴν τάση δη-
λαδὴ καὶ τὴν φιλοδοξίαν ὅλων
ἐκείνων ποὺ ζοῦν στὴν ὑπαι-
θρο νὰ καταλήξουν κάποτε
καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὴν
πόλη, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται

ν' ἀντικρύσουν τραγικὸ τὸ πρόβλημα τοῦ
ψωμιτοῦ.

Καὶ ἐξιστόρησαν τοὺς γενικώτερους κιν-
δύνους ποὺ θὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ τόπος ἀπὸ
τὴν στάση αὐτὴ καὶ πρότειναν πολλοὶ καὶ
μέτρα γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸ. Ἀπὸ
τὴν ἄλλη μεριὰ ἄλλοι συνέχουνται, ἰδρύ-
ουν ἀγροτικά κόμματα, διατυμπανίζουν δε-
ξιὰ κι' ἀριστερά πὼς θὰ φροντίσουν γιὰ
τὴν καλύτερη ζωὴς τοῦ ὑπαίθρου,
γιὰ τὴν ἀσφάλεια, τὴν υγείαν, τὴν συγκοινο-
νίαν κ.τ.λ. Φαίνεται ὅμως πὼς ἡ τοὺς
διαφεύγει ἡ πραγματικότης ἢ δὲν πονοῦν
πραγματικὰ τὸν ἀγροτικὸν μᾶς λαόν. Κοινο-
νιολόγοι, ἐξ ἐπαγγέλματος προστάτες ἐκεί-
νων ποὺ πάσχουν καὶ ὑποφέρουν, μέσα
ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοὺς καὶ τὶς βιβλιοθήκες,
μελετοῦν καὶ συζητοῦν, ἀποφασίζουν καὶ
λύνουν τὰ προβλήματα ποὺ δὲν τὰ ἔθεσε
μπροστά τοὺς ἢ ζωὴ, ἀλλὰ τὸ βιβλίον. Καὶ
μιλάμε ἔτσι γιὰ τὴν ἀν κρίνουμε ἀπὸ λίγα
πράγματα ποὺ ἀντιληφθήκαμε σ' ἓνα τα-
ξίδι λίγων ἡμερῶν στὴ Θεσσαλία, ὅπως
θὰ δοῦμε πάρα κάτω ἀπὸ λίγες ἐντυπώ-
σεις, ὑπάρχει μεγάλῃ ἀπανθρωπία ἀπὸ μέ-
ρους ἐκείνων ποὺ λέγονται ἀρμόδιοι καὶ
μεγάλῃ ὑποκρισία ἀπὸ μέρους ἐκείνων ποὺ
φιγουράρουν καὶ ρελαμάρονται γιὰ σω-
τήρες.

Ἡ Θεσσαλία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ γονιμώ-
τερα μέρη τῆς χώρας μᾶς. Ἄν λοιπὸν
δοῦμε ἔστω καὶ πρόχειρα πὼς περνοῦν ἐκεῖ-
νοι ποὺ τὴν κάνουν νὰ εἶναι γόνιμη, θὰ
ἔχουμε μιὰ ἰδέαν καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ποὺ
βρίσκονται σὲ λιγώτερο γόνιμα μέρη.

Ἀτέλειοι καὶ κουραστικοὶ εἶναι οἱ Θεσ-

σαλικοὶ κάμποι γιὰ κείνον ποὺ ἐσυνείθισε
νὰ ζῇ κοντὰ στὶς κορφές καὶ τὰ δέματά.
Τὸ μάτι σου γυρίζει τριγύρω καθὼς τρέχει
ὁ σιδηρόδρομος, ζητᾷς νὰ τὸ ξεκουράσῃς,
πάνω σὲ καμμιὰ ποικιλία γραμμῶν καὶ σχη-
μάτων, ἀλλὰ παντοῦ ἀντικρύξεις τὴν ἴδιαν εἰ-
κόνα: Ἀπέραντοι κτρινοχρῶσοι κάμποι
θερισμένοι καὶ μισοθερισμένοι, στίβες τὰ
δεμάτια ἀπὸ τὸ ἄχυρο, σωροὶ τὸ στᾶρι, τὸ
κριθάρι, τὸ καλαμπόκι. Βώδια ποὺ ἀλони-
ζουν, μηχανές ποὺ ξεκαθαρίζουν, ἄνθρωποι
ποὺ πάσχουν, τρέχουν μαζί με τὰ βώδια
πίσω ἀπὸ τὶς θεριστικές καὶ ἀλωνιστικές
μηχανές, φορτῶνουν καὶ φορτῶνεται καὶ
ἐξφορτῶνουν. Ὅλα ἐδῶ περὰ εἶναι κτρινα.
Ὁ κάμπος δλονόληρος, τάχυρα, τὸ στᾶρι,
τὸ κριθάρι, ἀκόμα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν
ἀνθρώπων μετὰ τὸ γυαλιστερό κτρινο χρώμα,
τὸ ἀπαίσιο χρώμα τῆς ἐλονοσίας. Ἐξαι-
ρεση ἀποτελοῦνε οἱ μαυροὶ ὄγχοι τῶν μη-
χανῶν καὶ τὰ ἀσπρόσταχτα καὶ μαυριδερά
βώδια. Ὅλα ἐδῶ περὰ ἔχουν ἓνα μονότονον,
ἓνα κουραστικὸ ὄψος. Μονάχα ἂν σηκώσῃς
τὸ μάτι σου ψηλά, πολὺ ψηλά, πρὸς τὴν
δύση, θ' ἀντικρύξεις ἀπὸ μακριὰ, τὴν θεορα-
τες κορφὴν τῶν Ἀγρῶν καὶ τῆς Πίνδου,
κι' ἂν στρέψῃς τὸ βλέμμα σου λίγο πρὸς
τὸ βορρᾶ θὰ φέρῃ ἡ φαντασία σου σὰν σὲ
μαγικὴ εἰκόνα τὰ Μετέωρα.

Ὅταν ἐφθάσαμε στοὺς Σοφάδες μῆτρε
πολὺς κόσμος στὸ σιδηρόδρομο. Στιβαχθή-
καμε ὅλοι στὰ μικροσκοπικὰ βαγόνια τοῦ
Θεσσαλικοῦ. Ὅλοι ἐπρεπε νὰ οἰκονομη-
θοῦμε. Ἐμοίωσα τὴν θέσιν μου μ' ἓνα νέο
ποῦ μῆτρε βιαστικῶς, ἔχοντας στὰ χεῖρα
τοῦ τοῦ βιβλίου τοῦ Καζαντζάκη ἀπὸ τὰ τα-
ξίδια του στὴ Ρωσσία. Πιάσαμε κονβέντα.
Ἐθαύμαζε τὸν Καζαντζάκη, τὸν Κορδάτο,
τὸν Γληνὸ, ὅλα τὰ μεγάλα παιδιὰ τῆς
Ἀθήνας.

Δὲν νομίζετε πὼς ὁ Καζαντζάκης παί-
ζει μὲ τίς λέξεις καὶ τὰ προβλήματα, ἐν-
διαφέρεται δηλαδὴ γιὰ μιὰ ὁμορφοκοι-
μένη καὶ φορμαρισμένη φράση περισσότερο,
πὼς πιότερο δείχνει ἀνησυχία λέξεων παρὰ

ἀνησυχία ζωῆς;

— Ἀ! ὁ Καζαντζάκης εἶναι βαθὺς κοι-
νωνιολόγος... Τὸ ἴδιο ὁ Κορδάτος.

— Ἀλήθεια ἔξασα νὰ σὰς ρωτήσω. Εἴ-
στε φοιτητὴς;

— Ὁχι.

— Τί δουλειὰ κάνετε;

— Μὰ νά... ἔχω δυὸ χρόνια ποὺ ἀπο-
λύθηκα ἀπὸ τὸ στρατό, ἤμουνα στὴν Ἀ-
θήνα. Μοῦ σωθήσαν τὰ λεφτά. Ἦρτα στὸ
Βόλο σὲ κάποια θεῖα μου, τώρα πῶς νὰ
πουλήσω κάτι κτηματάκια ποὺ ἄφισε ὁ μα-
καρίτης ὁ πατέρας γιὰ νὰ ξαναγορίσω στὴν
Ἀθήνα. Εἶμαι ἀπὸ τὰ Τρίκαλα.

— Καὶ τί θὰ κάνετε στὴν Ἀθήνα;

— Μὰ... δὲν ξέρω ἀκόμα... Ἐκεῖ βλέ-
ποντας καὶ κἀνόντας.

Ἐφθάσαμε στὰ Καλύβια. Βγήκα καὶ
πῆρα τὸ δρόμο γιὰ τὴ Λαζαρίνα μετὰ σκοπὸ
νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ Ζωγράφια κτήματα, τὸ
μεγάλον αὐτὸ τοιαυτὸν τοῦ Μαλαμίδα. Ὅταν
τὸ πῆρα τὸ κτήμα αὐτὸ ὁ Ζωγράφος ἀπὸ
τὸ Τόδοκον πᾶσα (καθὼς μοῦ διηγήθηκε ὁ
γέρω Μπίτης, φουστανελλᾶς φύλακας ἀπὸ
δῶ καὶ πενήντα χρόνια) ἦταν κατὰξερὸς
κάμπος. Ὁ Ζωγράφος ἔβαλε ὅλα αὐτὰ τὰ
δέντρα, πελώριες λεύκες, πλατάνια, εὐκάλυ-
πτους, καρυδιές. Περπατοῦμε ἐπὶ 20 λεπτά
σὲ μιὰ λεωφόρον δενδροφυτεμένην ποὺ
περὰ μέσα ἀπὸ τὴ Λαζαρίνα καὶ φτάνει
στὸ Μουζάκι. Ἡ Λαζαρίνα βρίσκεται με-
ταξὺ Καρδίτσας - Μουζακίου Τρικάλων.
Στὸ κτήμα τῆς Λαζαρίνας ὑπάρχει ἀλευ-
ρόμυλος, μηχανήματα γιὰ τὸ ξεκαθάρισμα
τοῦ ὁρυζιοῦ, ἐργοστάσια διάφορα, πεταλοου-
γείο, ξυλουργεῖο κ.τ.λ. ἔχει βουστάσια,
χοιροτροφεία, πτηνοτροφεία, μάντρες γιὰ
τὰ ἀλογα, τίς ἀγελάδες τὰ πρόβατα. Ἀπο-
θήκες γιομάτες. Ἀγροὶ γόνιμοι με ρῖζι,
στᾶρι, κριθάρι, καλαμπόκι.

Εἶναι ἡ ὥρα 8 τὸ πρωῒ. Πέρα ἐκεῖ πρὸς
τὸ μέρος ποὺ εἶναι τὸ βαμπάκι μιὰ ἀνθρω-
πομαζὰ κινεῖται. Ἀπὸ μακριὰ μέσα στὸν
κάμπο φαίνεται σὰν μιὰ εἰκόνα ἐξωτική.

Είναι οι εργάτες και οι εργάτριες που σκάβουν. Πλησιάζουμε.

Τσεμπέρια, μαντήλια, σκούρα και χρωματιστά, ισχνά προσώπα, χροιάς 15-25 χρόνων, γρηούλες, νέοι άνθρωποι, μεσόκοποι, γέροι, χέρια παραλυμένα από τον ελώδη πυρετό ανεβοκατεβάζουν τις τσάπες επί 11-12 ώρες αδιάκοπα για να πάρουν... 15-20 δραχμές μεροκάματο και να γεμίσουν τις αποθήκες.

Και δεν είναι μονάχα οι δουλεύουν 11-12 ώρες και πέρνουν 15-20 δρχ. μεροκάματο. Πρέπει για να ρθούν στο κτήμα να δουλέψουν, να περπατήσουν τα χαράματα δυο ώρες δρόμο, άλλες τόσες για να ξαναγυρίσουν το βράδυ. "Αν δεν προφτάσουν να 'ρθούν στην ώρα τους ακριβώς, πάει, χάσανε το μεροκάματο. "Ερχονται από τα γύρω χωριά, από το Μουζάκι, τη Μαυρομμάτα, το Πορτί, το Σιάμι. Η μοναδική τροφή τους είναι ξερή μπιμπίτσα. Και κάποτε δεν βρίσκουν ούτε την μπιμπίτσα. "Εκατό τόσες τσάπες ανεβοκατεβαίνουν μπροστά μας και σκάβουν, σκάβουν το ατελείωτο χωράφι, το άπειρο τσιφλίκι. "Ενας μονάχα ήλικιωμένος, ψηλός, γυρίζει από τη μία άκρη της παρατάξεως στην άλλη, αυστηρός, μ' ένα μπαστούνι στο χέρι. Είναι ο επιστάτης. Δυο παιδιά πηγαυοέρονται με τους γτενεζέδες. Είναι τα υδροφόρα για τους εργάτες που σκάβουν.

Οι άνθρωποι εδώ προφέρουν πολύ μια λέξη: ο αφέντης. Καθένας που δένειναι σαν αυτούς, καθένας που 'ρχεται από τη πόλη είναι αφέντης. Κι' από τους ίδιους αν τα καταφέρει κανείς και μείνει στην Αθήνα, πάει, έγινε αφέντης.

Και αληθινά, σχετικά με το τρόπο και τις συνθήκες που ζουν εκεί πέρα, και ο τελευταίος αλήτης της πρωτεύουσας είναι αφέντης μπροστά τους.

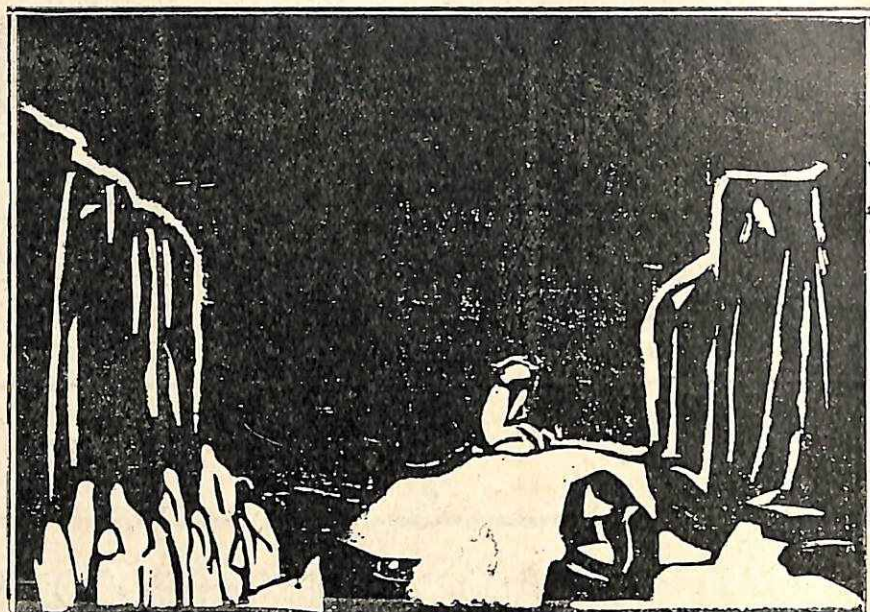
Το άπογευμα—μέσα στον ήλιο του Ιουλίου ξαναπήγαμε στο χωράφι. "Ηθελα για μια ακόμα φορά να ιδω τη ζωτική εικόνα με τους εκατό ανθρώπους που σκάβουν εκεί επί δώδεκα ώρες και τρέφονται με καλαμπόκι. "Ηθελα ν' ακούσω το στεναγμό τους. Αλλά δεν ήταν ανάγκη να τον ακούσω. Τον είδα ζωγραφισμένο παντού. Τρέμοντας, ένα παιδί ως είκοσι χρονών, σέρνοντας τη τσάπα του, κάτι αναζητά. Τα δόντια του τρίζουν από το ρίγος. Τα γόνατά του τρέμουν. Η θέρη των έχει πάλι χτυπήσει. Ζητά ένα ζωντανό, μια σούστα, ό,τι νάναι, από τα μέσα που υπάρχουν στο τσιφλίκι, για να γυρίσει στο χωριό του. Αδύνατο.

Δε χρειάζεται μεταφορικό γι' αυτόν.

Και ο άνθρωπος ξεκινάει τρέμοντας για το χωριό του, που απέχει δυο ώρες, για να πέση ίσως στο δρόμο ξερός σε κανένα παντέρημο χωράφι, ανάμεσα στ' αγριόχορτα και στις στούβες.

Η έλκυσία εδώ θερίζει. Μη μιλάτε για στατιστικές. Όλοι πάσχουν. Όλη η περιφέρεια Φάρσαλα, Λάρισα, Τρίκαλα, Μουζάκι, Καρδίτσα, υποφέρει. Ειδικά στη Λαζαρίνα τα νερά που πρέπει να στέκουν στο ρέξι είναι οι πιο επικίνδυνες εστίες των κουνουπιών.

"Εχουμε πολύ ρομαντική ιδέα για τη ζωή του υπαίθρου. Στη φαντασία μας όταν συζητούμε για τους ανθρώπους που ζουν στους αγρούς, 'ρχεται ή εικόνα του έξοχου ραχατιού. Αλλά δεν είναι τα πράγματα όπως τα φανταζόμαστε. Η ζωή στο χωράφι δεν είναι άναπαυση κάτω από τον

Μοιρολογούν οι λυγερές και κλαίν τα παλληκάρια.

ΣΤΑ ΤΑΡΤΑΡΑ

Κάτω στα Τάρταρα της γης τα κρουπαγωμένα
μοιρολογούν οι λυγερές και κλαίν τα παλληκάρια.
Σαν τί είν' το μοιρολόγι τους, σά τί είν' το κλάψιμό τους;
—Τάχα να στέκη ο ουρανός, να στέκη ο πάνω κόσμος;
κι' οι λυγεροί κι' οι λυγερές με τα μαλλιά τα μαύρα,
να στέκουν τα χοροστασά σαν ποϋτανε και πάντα;
να λειτουργειώνται οι εκκλησιές, να ψέλνουν οι παπάδες;

ΑΠ' ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ."

XXX

Σαν άδειο πιλά κλουβί ή ψυχή μου μένει
χωρίς έσε στα μέλια της τά βάρη,
και κλαίω και νοσταλγώ παραιτημένη
τ' όριο πουλι που πέταξε άχ! κι' εχάθη.
Σ' έμει νάρθη πιλά πίσω, δε θά γένη,
τόν έρωτα νά ψάλλη και τά πάθη,
μέ τη φωνή του που ήταν λαγγυμένη
κι' άλλο τραγούδι ώϊμέ, δε θά μου μάθη...
Νά πήγε μακριά; νά πήε στα ξένα;
Αγάτη νά μη βοήκε άλλο, άλλη μούσα;
Αχ! πώς έδειχτηκε άσπλαγχο σέ μένα
τ' όριο πουλι της χάρες σου που κλούσα
μές στην ψυχή μου, και μ' αυτή την πέννα
σαν είδωλο μερόνυχτα έξυμνούσα!

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ

ίσκιο των δέντρων, πλάι σε γάργαρα νερά, δεν είναι γραφικό βουκολικό ειδύλλιο. Η ζωή εκεί πάνω είναι κόλαση. Δεν προτείνουμε μπροστά σ' αυτή τη κατάσταση τίποτα. Δεν ζητούμε μέτρα. Αυτά θα βουν με τη σειρά τους όταν πονέσουμε στ' αλήθεια τους ανθρώπους αυτούς. Η συμπόνοια είναι το πρώτο που χρειάζεται.

Αλλιώς, αργά ή γρήγορα, θα γίνει μια

έξεγερση των ανθρώπων που σκάβουν σκλάβοι μέσα στα χωράφια με τρεμουλιασμένα τα γόνατα, αποκαμωμένοι από τη δουλειά και την λιγν και βρώμικη μπιμπίτσα. Τότε θα μς φανή πως ξυπνάμε από λήθαργο. Μά γιατί οι άνθρωποι που διευθύνουν να θέλουν ένα τέτοιο τραγικό ξύπνημα; Δεν γίνεται τάχα τίποτα για να το προλάβουμε;...

Μ. ΚΥΡΙΑΚΑΚΗΣ

ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

ΜΙΑ ΜΑΧΗ ΠΟΥ ΘΑ ΠΕΡΝΟΝΤΑΝ

Ε

ίχε μια χαρά μες στη καρδιά του.

Τα σπία, οι δρόμοι, ούλα του χαμογελούσαν μες σ' εκείνο το περίγλυκο βραδάκι κι' ως παγαίνοντας χώθηκε στα καλντερίμια, το πρόσωπό του — εκείνο το σεβασμό — πήρε αγάλη την ίδια παπαγαλίστικη κοινή ποϋπερνε πάντα σαν κρυφές χαρές του κρούσαν τη καρδιά του, σαν έρωτικές μοσσοβολιές του 'ρέθιζαν γλυκά — ήδονικά — τα νεύρα.

Τότες χαμογελούσε μονάχος του. Διαλέγονταν με τον εαυτό του. Πορπατούσε και χαίρονταν.

Ταχτοποιούσε τις ιδέες του κατά τη σειρά της πάσα μιας και την αξία, νά, όπως φοράμε πρώτα το γελέκο κι' απ' το σακκάκι, κατὰ πώς παραδεχόμαστε — κι' είμαστε βέβαιοι — πώς το όχτώ νικάει το έφτά και το έφτά το έξη. Έτσι.

Και τώρα έτσι.

Χαμογελούσε. Μιά κρυφή χαρά, μια έννοια γλυκειά ήταν που του κρούε 'λαφρά τη θύρα. Που του κρούε 'λαφρά τη θύρα και γλυκειές αποθυμίες τ' αναέριζε μέσα του και πόθους.

Κι' άρχισε πάλι να τα βάξη σε τάξη τα πράγματά του, τις ιδέες του.

Πρώτα πρώτα τη Χρηστίνα. Αυτή πάνω από ούλα τα περιστατικά και τα πράγματα — τ' άψυχα και τα ζωντανά — κυριαρχούσε απόλυτα με σμιγμένα τα φρούδια όπως ήταν, με τα χείλη λεπτά και σφιχτά.

Από κοντά τα άλλα.

Που ένα πρωί — μίαν αυγούλα — την ξεπαρκάρισε απ' το βαπόρι. Που την άσηκωσε στην αγκαλιά του σαν κούκλα και την άπιδωσε στη βάρκα.

Ήταν τόσο αλαφρούλα και γλυκειά — τόσο άθωα — έτσι καθώς του παραδόθηκε με έμπιστοσύνη στα μπράτσα του.

Μιά μοσσοβολιά απ' τα χνώτα της χύθηκε πάνω του, του συνδάλισε τις σκέψεις. Και καθώς έλαμνε από κουλιά ραθυμμένος αντίκρυα της, την κυττούσε. Θεέ μου πόσο άναερό — πόσο άχνό — ποϋταν το πρόσωπό της. Πόσο όμορφη ποϋταν ή σκρόφα.

Έτσι τόνα κατόπι τάλλου έρχονταν με τη σειρά και με την τάξη και πέρναν τη θέση τους — μέσα του — και τάλλα.

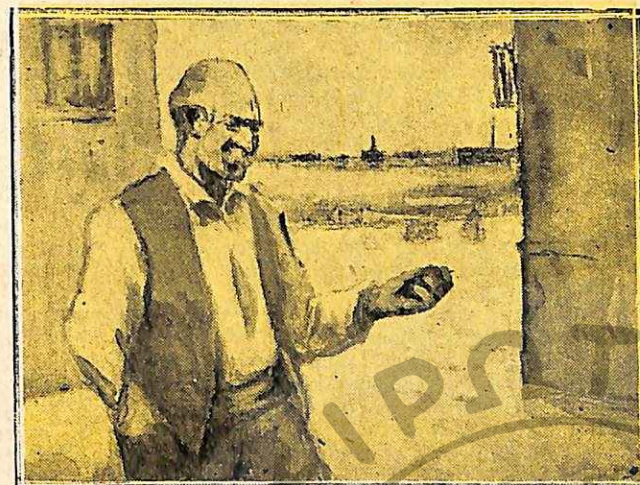
Ο καφφενές που καθήσαν οι δυο τους κι' ήπιαν καφεδάκια, το ξενοδοχείον «Η Οραία Έλλάς» που αυτός την ώδήγησε για κάμαρη, το μπαουλάκι που της κου-

βάλισε ο λούστρος, οι πενήντα δραχμές που του πήρε με το πρώτο δανεικές — κι' αγύριστες — ή κόφτρα.

Κι' αυτός της φέρθηκε — και της φέρνονταν ακόμα — σαν πατέρα κι' αυτή σαν παιδί του.

Γιατί; Μυστήριο!

Μυστήριο μωρέ, ενώ τόσο άλλοι, και πιο γεροντότεροι απ' αυτόνε, είχαν μπει άμέσως στο προκείμενο, της έσκαζαν δεξά κι' άριστερά το παραμύθι.

Είχε έμπιστοσύνη στον εαυτό του έβανε στοίχημα.

Κι' από κοντά το βραδάκι — το ίδιο — που αυτός τη συνώδεψε στο καφέ-άμάν, στη μυυραρία.

Σαν την είδε να χορεύη στο πάλκο με τόση τσακινιά και μαργιολιά — ή σείστρα — γλυκογλαρώνοντας τα μάτια της, δείχνοντας στο κόσμο το βρακί της, αυτός έκαμε το θάμμα του. Ποιος να του τό-λεγε!

Πάν τα δανεικά έσκέφτηκε, πάν τα βαρκαδιάρικα, πάει το τάλαρο πώσκασε στο λούστρο.

... Όμως χαλάλι. Ένας γλυκός πειρασμός, μια ελπίδα έρχονταν σαν κλέφτης μέσα του και τούλεγε πώς δεν πειράζει.

Ίσα, ίσα. Μιά κι' ήταν αυτηνή της διαγωγής ή Χρηστίνα, κι' αυτός άλλο που δεν ήθελε... Και πλήρωσε και τάλλα.

Έτσι μια χαρά μπήκαν σε μια χρυσή τάξη όλα τα πράγματά του, προχωρούσαν οι ιδέες του και μόνο σαν έφτανε κι' αυτός στο... παραμύθι σταματούσε.

Πάνω σ' αυτό ακριβώς τραπαλίζονταν ή τάξη του, μπερδεύοντουσαν τα πράγ-

ματα, 'ρχόταν πρώτα το σακκάκι κι' απ' το γελέκο, δεν πάγαιναν καταπώς μετράμε οι ιδέες του, πρώτα το ένα, από κοντά το δύο, απ' το τρία. Τέσσερα, τρία, έφτά, δύο, πηγαυόρχονταν ανάκατες, νευριασμένες — π' αναθεμά τες — μαλλιά κουβάρι.

Μαλλιά κουβάρια, κι' ο μπάρπα Σπύρος έθύμωνε με τα έλόγου του, τάβανε με τα ρούχα του, τον βάραινε ή στεναχώρια στην καρδιά του.

Έτσι τουρχονταν να τάστερνε στον αγύριστο ούλα και τις εκατοπενήντα τσι — που τον έβαλε στο χέρι — και τη Χρηστίνα του μαζί. Αυτή που του παρίστανε τη πάπια.

Καλά, μα πώς σε περικαλώ να ξέχ'αε εκείνη την πεντοβολιά της άνάσας της, που μύρωσε το πρόσωπό του, σαν την κατέβασε στη βάρκα; Εκείνο μωρέ τ' άνεπάντεγο άγκάλιασμά της, που τ' ανακάτεψε τα αίματα, καθώς αυτή γαντζώθηκε σαν περιστέρα στο κορμί του; Ορίστε!

Ας εξέταζε λοιπόν καλλίτερα τα πράγματα με φρόνηση, με ψυχραιμία και με τάξη. Και καθώς με το τρέξιμο των νοσημάτων του είχε ταχύνει και το βήμα του άσυναίστητα, σταμάτησε.

Έπρεπε τα βήματά του και οι σκέψεις του να πορπατάνε μαζί, άργά, σημειωτά, καταπώς άργά και με τάξη γίνονται οι σίγουρες δουλειές.

Λοιπόν, πρώτα — πρώτα αυτή. Ένα τρίγωνο, κάτι μεταξύ πουλου και σχέδιου πάντας ήταν το προφίλ της Χρηστίνας με τα χείλη σαν μια ψαλιδιά, με τη μύτη σαν ράμφος, με το μάτι και το φρύδι σαν κεντημένο πάνω σε καμβά.

Έκείνη ή βούλα ποϋχε στο πηγούνι φαίνονταν σαν μια τελεία.

Την έβλεπε ξεπιασμένη, ψυχρή, ακατάδεχτη, να παγαίνει άναερη, ποζάτη, καθώς ξωπίσω της — κουρνιαχτός κι' άντάρα — την άκολουθούσαν όσα πράγματα, όλικά ή άύλα, είχαν σχέση μ' αυτήνη. Το βαπόρι, τ' άγκάλιασμα, το μπαουλάκι, ο λούστρος, το παραμύθι... ο ίδιος.

Κι' ενώ τόσο χαρούμενος είχε κινήσει γι' αυτήνε, ή φάτσα του, αυτή που ως νά διαβή το καλντερίμι είχε πάρει μια γλυκειά κοινή παπαγαλία, ήταν τώρα σαν του γάτου στρογγυλή, δισταχτική, σπουδαία!

Τα πράγματα δεν ήταν τόσο άπλά, όσο τα νόμιζε.

Τώξερε καλά πώς τη μάχη αυτή θα την έδινε μονάχος του, χωρίς κανέναν την βοήθεια, δίχως — έξόν απ' το Θεό — άλλον μάχητο.

Πώς θα της τώφερνε; Κι' από κοντά τι θα γίνονταν;

Όλα τα πράγματα τα κυττούσε να του ποϋνε, να του μιλήσουν. Αχ νάταν τρέπος νάχαν μιλιά να τον όρηνηνεν, να τοϋδιναν μια γνώμη. Μά ποί!

Τα σπία, οι δρόμοι, τα φώτα τον θωρούσαν περίσσεφτα, δίχως μιλιά, δίχως άνάσα, χωρίς νόημα. Αχ πόσο ύποφερνε!

Τέτοιος, άμφίβολος, δισταχτικός, άναποφάσιτος της έκρουσε στην πόρτα.

Αυτή, ή Χρηστίνη, πού τοῦ χρώσται, πού αὐτὸς τῆς πλήρωσε τὸν μάγερα, πού τῆς εἶχε δώσει μετρητά—νάσαν κι' ἄλλα—ἦοτε καὶ τ' ἀνοῖξε.

Ἦταν ἡ ἴδια αὐτὴ—ὅπως πάντα—σιγομιλοῦσα, ψυχρή, μὲ σμιγμένα τὰ φρύδια, μὲ τὰ χεῖλη λεπτά καὶ σφιχτά.

Τὸν καλωσώρισε, τοῦδωσε καρέκλα, τοῦ πρόσφερε τσιγάρο.

Κι' ἀπὲ τοῦτε γελαστά καθὼς ξανάσκυψε στὸ μπαουλάκι τῆς ταχτοποιώντας τὰ πράγματά της.

—Ξέρεις μπάραπα-Σπύρο, καλὰ ποῦρ-θες καὶ σ' ἐθέλα.

Τὰ μάτια τοῦ ἀστράψαν.

—Αὐριο πρῶτ' φεύγω γιὰ τ' Ἀργοστόλι κι' ἤθελα νὰ μὲ μαρκάρης καὶ μένε.

—Νὰ σὲ μαρκάρω; Ἐκαμ' αὐτὸς σὰν χαζός.

—Ναί. Εἶχα τηλεγράφημα νὰ πάου ἀμέσως. Δουλεῖα ἐξασφαλισμένη, σίγουρη, γιὰ ὅλο τὸ καλοκαίρι.

—Δουλεῖα ἔ; ;

—Ἀχ μπάραπα-Σπύρο, δὲν ξέρεις πόσο λυποῦμαι πού φεύγω. Πόσο μ' ἄρεσε τὸ μέρος σας.

—Σ' ἄρεσε !...

—Τί θὰ πῇ. Κόσμος καλός, ἥσυχος. Ἐχομε λοιπὸν μπάραπα 60 γιὰ τὴν κάμαρη, 30 στὸν μάγερα, γίνονται 90, 5 τοῦ λούστρου, 50 μετρητές, τὰ βαρκαδιάτικα τὰ δικά σου, οὐλα μαζὶ 150. Φτάνουνε 200; Νὰ 250. Νάσαι καλὰ. Σ' εὐχαριστῶ. Μὲ προστάτεψες. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ, νὰ σοῦ δίνη ὅ,τι ἀγαπᾷς.

Καὶ καθὼς τᾶλεγε, ὠρθώθη λυγερὴ ὁμπρός του. Στὴ μορφὴ τῆς τὴν λεπτὴ ὀρχώνταν καὶ φεύγαν γοργὰ διάφορες γλυκεῖς ἐκφράσεις.

Ἀνοῖξε τὴν τζάντα τῆς καὶ τοῦ τὰ μέτρησε στὸ χέρι. Δραχμὲς 250. Κι' αὐτὸς τὰ πήρε κι' ἐφυγε.

Πῆρε τὸ δρόμο πρὸς τὰ πάνω. Μιά διαχυτὴ λύπη στὴν ἀτμόσφαιρα ἔκανε τὰ σπίτια καὶ τὰ φῶτα περίσκεφτα.

Κι' αὐτὸς αἰσθάνονταν μέσα τοῦ ἕνα κενό, ἀπέραντο ἕνα κενό νὰ τὸν βαραίνῃ...

Ἐκεῖ στὴν ταβέρνα τοῦ Φριντζελά τοῦ πρόσωπό του πῆρε ἀγάλη τὴν ἴδια παπαγαλίστικη κοψὰ ποῦπερνε πάντα, σὰν κρυφές χαρὲς τοῦ κροῦαν τὴν καρδιά του, σὰν μυστικὲς ἀποθυμίες τοῦ ῥέθιζαν γλυκὰ—ἡδονικά—τὰ νεῦρα.

Κι' ὅσο ἔπινε, τόσο ἀχτινοβόλει τὸ μοῦτρο του, τόσο δούλευε μέσα τοῦ γλυκὰ ὁ ῥυθμὸς τούτου τοῦ κόσμου.

Κι' οὐλα μορφαῖναν τριγύρα του, παῖρναν νὰ ὕψος γκαρδιακό, ἀδερφικό.

Τώρα εἶχε ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του, ἔβαζε στοίχημα...

Ἦταν γενναῖος αὐτός, ἀποφασιστικός, ἀμετάπειστος...

Θὰ πάγαινε κατ' εὐθείαν στὴν βάρκα του, θὰ ξεπλύνονταν ἐκεῖ, θὰ σ' ὄχναζε, θὰ περίμενε.

Κι' ὅταν τὸ ρολόι τ' Ἀνικόλα θὰ σήμαινε τὶς δύο ἀπ' τὰ μεσάνυχτα, θὰ σηκωνόταν.

Αὐτὸς ἤξερε.

Εἶχε ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του, ἔβαζε στοίχημα...

Θάκρουε λαφρά κι' ἡ πόρτα θάνοιγε κι' αὐτὸς θάμπαινε.

Ἐκεῖ—ὁ ἕνας ἀναντι τοῦ ἄλλου—πρόσωπο μὲ πρόσωπο, θάδινε τὴ μάχη του,

θὰ τῆς ἔσκαζε κι' αὐτὸς τὸ παραμῦθι.

Νὰ τὶς 250, νὰ τὴ ψυχὴ του, τὴν καρδιά του, τὸ αἷμα του.

Κι' αὐτὴ;

᾽Ω αὐτὴ θὰ δέχονταν.

Θὰ τοῦ χαμογελοῦσε περίγλυκα—κατὰ πῶς ἔκανε καὶ στ' ἄλλους—θὰ τοῦδινε τὰ χεῖλη τῆς, ἔτσι ὅπως ἦσαν σφιχτά καὶ λεπτότατα, αὐτὰ πού μὲ τὴ μύτη τῆς σχηματίζαν μιὰ γωνία σουβλερῆ, ντελικάτη.

Καὶ κίνησε.

Τὸ σπίτια, οἱ δρόμοι τοῦ κάναν τόπο νὰ περάσῃ, ἔχοντας κι' αὐτὰ μαζί τοῦ τὴν ἴδια σκέψη. Τὴ Χρηστίνη.

Δίχως αὐτὴν ποῖος ὁ λόγος νὰ βρίσκονταν; Τὴ δουλειὰ εἶχαν νὰ κρυφοκυττάσουν μὲς στὴν νύχτα;

Δὲν μπορεῖ τὰ σπίτια, τ' ἀστέρια, οὐλα τὰ πράγματα—κι' ἐκεῖνα πού φαίνονταν πού στέκονταν ὁλόρθα καὶ τᾶλλα τὰ γερόμένα κι' ὅσα δὲν ἦσαν κεῖ ἢ ἦσαν μακρυνὰ ἢ πίσω ἀπ' τᾶλλα—νὰ μὴν εἶχαν κάποια ἀπόκρυφη σχέση μὲ τὴν κομψὴ τῆς σιλουέττα, μὲ τὸ προφίλ τῆς τὸ κουτσούνικο, μὲ κεῖνο τὸ ματοφρονδὸ τῆς πού φαίνονταν σὰν πάντα σὲ καμβὰ κεντημένο.

Ἦξερε καλὰ.

Πάν' ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ, τριγύρω του, ξωπίσω του—καὶ πρὶν ἀκόμα αὐτὸς ἔρτει καὶ τώρα πού τᾶβλεπε κι' ὅταν θὰ προσπερνοῦσε—αὐτὰ οὐλα μαζί θὰ κουβεντιάσαν σιγανά (μὲ τὴ γλώσσα τους), θὰ χειρονομοῦσαν μεταξὺ των μὲς στὴ νύχτα καὶ τέλος θὰ μέναν σύμφωνα γιὰ κεῖνη, τὴ Χρηστίνη...

Ναί, μὰ ὅταν τὸ ρολόι τ' Ἀνικόλα σήμαινε τὶς δύο ἀπ' τὰ μεσάνυχτα, ὁ μπάραπα-Σπύρος ἐσκέφτονταν ἀκόμα.

Σὲ μιὰ τάξη φοιτῆ, φοβερὴ μπαῖναν τώρα τὰ νοήματά του, οἱ ἰδέες του.

Λιανές, μακρουλές, οὐλές παλλόμενες στιβάζονταν μέσα του, ἀφίνοντας ἢ κάθε μιὰ ἀπὸ 'ναν ἥχο μετάλλينو, διαπεραστικό, γοργοδιάβατο.

Θεέ μου, τί κόπος !

Κάθε στιγμή ἦταν σὰν ἕνας χρόνος, σὰν αἰώνας.

Τὶ ἀκριβῶς ἦταν πού γίνονταν μέσα του δὲν καταλάβαινε, ὅμως ἐνοιῶθε καλὰ πῶς μιὰ ἀδυσώπητη τάξη τοῦ βόλευε στὴ συνειδήσή του οὐλα τὰ πράγματα, τὰ λόγια, τὶς ἰδέες. Ἐτρέμαν οὐλα διαβαίνοντας τὴ σκέψη του, σκοῦζαν, βουίζαν φριχτά, πέρνοντας πᾶσα ἕνα—γρήγορα, ρυθμικά—τὴ θέση τους μέσα του.

Κι' ὅταν οὐλα στιβάχτηκαν, ταχτοποιήθηκαν, τότες ἡ σιγὴ γλυκεῖα, ἀλαφροέρωτη ἄρχισε νὰ χύνεται—σὰν ἥσυχον νερὸ—μὲς στὴ καρδιά του, νὰ τοῦ λαφρώνῃ τὸ βάρος πού αἰσθάνονταν, νὰ τοῦ γλυκαίνῃ τοὺς πόνους.

Κι' ἦταν ὁρατὰ !

Σὰν ὁπώρα λαχραωμένη μὲς σὲ γυάλινο βάζο ἔγινε τὸ μοῦτρο του. Σὰν δύο χάντρες μαβιὲς τὰ μάτια του—ἀπλανῆ, ἐστατικά, ἐφένγαν.

Καὶ τὸ πρόσωπό του—ἐκεῖνο τὸ σεβάσμιο—πῆρε ἀγάλη τὴν ἴδια παπαγαλίστικη κοψὰ ποῦπερνε πάντα, σὰν κρυφές χαρὲς τοῦ κροῦαν τὴν καρδιά του, σὰν μυστικὲς ἀποθυμίες τοῦ ῥέθιζαν γλυκὰ—ἡδονικά—τὰ νεῦρα.

Εἶχε τώρα ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του, ἔβανε στοίχημα...

Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἐξαλάφρωσε καὶ σύρθηκε ἀγάλη πρὸς τὰ πάνω.

Ἦταν γενναῖος αὐτός, ἀποφασιστικός, ἀμετάπειστος...

Πότε ὀρθός, πότε γεμμένος πάγαινε. Πότε μπρούμουντα, πότε ἀνάσκελα. Καὶ μιὰ ἔψαχνε τὰ φύκια μὲ τὰ μοῦτρα του, μιὰ τὴ πλάτη του ἔξυνε στὶς καρένες τῶν πλοίων.

Διασταυρώνονταν μὲ τὰ ρέματα σὰν ψάρι, στὸ πάτο τῆς θάλασσας—σὰν θερίο—μπουσούλαε.

Κι' ἐνῶ ἡ Χρηστίνη τὸ πρῶτ' τοῦ κάκου τὸν ἐγύρευε νὰ τὴν μαρκάρῃ στὸ βαπόρι, αὐτὸς λαγοκοιμῶταν στὶς φυκιὰδες.

Τὸν κυνοῦσαν ἀνάλαφρα τὰ ρέματα, δειλὸ τὸν τριγύριζαν τὰ ψάρια...

Χαλκίδα Ὀκτωβρίου 1929

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΜΟΥ

Γιατί καὶ σήμερον πού ἀχνὸς ἥλιος τριγύρω ραίνει τὴν πλάση πού ἀποτίναξε τὴ βαρυχειμωνεῖα, γιατί ψυχὴ μου, ἡ θλίψη σου ἀπέραια σ' ἀπομένει καὶ δὲν πετᾷ χαρούμενη μὲ τ' ἄλλα τὰ πουλιά ;

Τὰ δέντρα ἀναγαλλιάζουνε καὶ νέους καρπὸς; θὰ δέσουν καὶ τὰ πουλιά θὰ χτίσουνε προσωρινὴ φωλιά . . . Τὰ πρόσαινα φυλλώματα κίτρινα ὡχρὰ θὰ πέσουν, σὰν θάρρη τὸ φθινόπωρο καὶ φύγουν τὰ πουλιά.

Κι' ἔτσι θὰ γίνουν ὅλα αὐτὰ κι' ἄλλοτε ὡς ἔχουν γίνει, ἔτσι ὅλα φεύγουν κι' ἔρχονται καὶ λύπη καὶ χαρὰ, παντοτινὸ κι' ἀσάλευτο τίποτα δὲ θὰ μένῃ. Τὸ σήμερον εἶναι σήμερον κι' αὐριο θάναι ἀργά.

᾽Ω, ἔχγα πιά τὶς ταπεινὲς μιξέριες τῶν ἀνθρώπων κι' ἔλα μαζὺ μὲ τὰ πουλιά καὶ μὲ τοὺς νέους ἀνθρώπους. Δὲν εἶσαι μόνος κι' ἔρημος σ' ἀπέραντα τῶν τόπων, γύρω σου ἡ πλάση ὁλόκληρη γεμάτη εἶναι καὶ μούους.

ΙΩ. Μ. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ-ΤΟ "ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ,"

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΥΠΟΔΟΥΛΟ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ - Ο ΠΡΩΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ - Ο ΕΛΙΣΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ - ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ - ΤΟ ΜΠΟΎΚΟΤΑΖ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ - ΕΝΑΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ Γ' - "ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΑΙ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟΝΟΥΧΙ ΠΑΡΑΦΡΟΝΕΣ," - Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

πιδ πλατὺς καὶ μεγαλεί-
τερος λογοτεχνικός καὶ
δημοτικιστικὸς Σύλλογος
πού ἱδρύθηκε στὴν Πόλη
Κέντρο». Μὲ τὴν ἀνακή-
ρυξη τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος στὰ
1908, δόθηκε περισσότερη ἐλευθερία
συνεδριάσεων καὶ συγκεντρώσεων.

Αὐτὴν ἐπωφελήθηκε ὁ καλλιεργού-
μενος ὡς τότε κρυφὰ δημοτικισμὸς
κι' οἱ λίγοι νεώτεροι λογοτέχνες τῆς
Πόλης. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς «Φιλολογικῆς
Ἠχῆς» εἶχε γίνῃ πολλὴ λογοτεχνικὴ
ἐργασία κι' οἱ ὁπαδοὶ τοῦ δημοτικισμοῦ
ἦσαν πολυάριθμοι. Ὅχι πιά μονάχα οἱ
νέοι λόγιοι, μὰ καὶ πολλοὶ πού βράβαιναν
στὴν κοινωνικὴν ἐκτίμησιν, εἶχαν νοιώ-
σει τὴν ἀλήθεια καὶ μεταξὺ των πολ-
λοὶ καθηγητὲς τῶν γυμνασίων, δασκάλ-
οι κι' ἄλλοι ἐπιστήμονες.

Ἔτσι ἀποφασίστηκε ἡ ἴδρυσις ἐνός
δημοτικιστικοῦ καὶ λογοτεχνικοῦ κέν-
τρου.

Οἱ πρῶτοι τοῦ ἱδρυτὲς ἦσαν ὁ Ἐλι-
σαῖος Γιαννίδης, ὁ Φώτης Φωτιάδης,
ὁ Δ. Δαμασκηνός, Γ. Ροντάκης, Ἀχιλ.
Γεωργιάδης, Νίκος Σαντοριναῖος, Π.
Μπεκές, Ὁμηρος Μπεκές, ἐκεῖνος πού
ὑπογράφει τὸ ἄρθρο αὐτὸ κ. ἄ.

Κατόπιν ἀπὸ πολλὰς συνομιλίας καὶ
σκέψεις καὶ πολλὰς ἀποτυχίες προσω-
ρινὲς συντάχθηκε τὸ καταστατικὸ ἀπὸ
τοὺς κ. κ. Ἐλισσαῖο Γιαννίδη, Νίκο Σαν-
τοριναῖο κλπ. Ἦταν πολὺ σύντομο καὶ
εἶχε 17 ἄρθρα.

Λυποῦμαι πού δὲν ἔχω ἀντίτυπο τοῦ
καταστατικοῦ αὐτοῦ. θὰ μπορούσε νὰ
χρησιμὲψῃ ὡς πρότυπο σὲ πολλοὺς
Συλλόγους γιὰ τὴν πραχτικότητα καὶ
τὴ συντομία του.

Τὸ καταστατικὸ μεταφράστηκε τούρ-
κικα καὶ ζητήθηκε ἡ ἐγκρισὴ τῆς ὀθω-
μανικῆς κυβερνήσεως.

Πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι δόθηκε πολὺ
εὐκολα, εἴτε γιατί τὸ σωματεῖο δὲν εἶχε
πολιτικὸν χαραχτήρα, εἴτε γιατί ἦταν
γνωστὸ ὅτι τὸ Πατριαρχεῖο ἀποδοκί-
μαζε τὶς γλωσσικὲς καὶ φιλολογικὲς
ἀγνώμες τῶν μελῶν τοῦ κέντρου ὡς ἀν-
εθνικὲς καὶ προδοτικὲς.

Στὸ μεταξὺ τὰ μέλη αὐξάναν.

Πρῶτὴ ἔδρα τοῦ Προοδευτικοῦ Κέν-

τρου ἦταν μιὰ αἴθουσα μέσα στὴ δίοδο
Χρηστάκη Ἐφέντη τοῦ Πέραν, ἀπάνω
ἀπὸ ἕνα καφενεῖο καὶ ζυθοουζοπωλεῖο
ὅχι πολὺ ἀριστοκρατικόν.

Καλοπαροσίστασις βέβαια δὲν ἦταν, μ'
δλες τίς προσπάθειες τοῦ Διοικητικοῦ
Συμβουλίου γὰ τὴν εὐπρεπίσιν, βάζοντας
μερικὲς κρεκλές, ἕνα δυὸ τραπέζια, ψά-
θες κατὰ γῆς καὶ ἡλεκτρικὰ κουδούνια.

Κατάντικρα στὴν πόρτα βρισκόταν
μιὰ μεγάλη εἰκόνα τοῦ Σολωμοῦ μέσα
σὲ χρυσὸ πλαίσιο, ζωγραφισμένη ἀπὸ
τὸν δύστυχο ζωγράφον τῆς Πόλης Περι-
κλὴ Καλαϊσάκη. Ἀριστοῦργημα βέβαια
δὲν ἦταν.

Ἡ δρᾶσις τοῦ Προοδευτικοῦ Κέντρου
ξεπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Τουρκία. Μ' ἀγ-
γελίες ἔγινε γνωστὸ παντοῦ ὅτι ὁ Σύλ-
λογος ὑποστηρίζει κάθε δημοτικιστικὴ
καὶ φιλολογικὴ κίνησιν κι' εἶναι σὲ θέσιν
νὰ δώσῃ πληροφορίες σ' ὅποιον ἐπιθυ-
μεῖ ἀπάνω στὰ τέτοια ζητήματα.

Ἐγιναν πολλὰς δημόσιες ὁμιλίες ἀπά-
νω σὲ φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ
ζητήματα, ἀπαγγέλλθηκαν ποιήματα καὶ
ἀναγνώσθηκαν ἔργα ὄλων τῶν νεωτέ-
ρων λογοτεχνῶν καὶ πρωτότυπα τῶν
διαφόρων μελῶν τοῦ Κέντρου.

Κατόπιν ὁ Σύλλογος διαῖρέθηκε σὲ
διάφορα τμήματα πού ἐπιδίωκαν ξέχω-
ρο τὰ καθένα σκοπό, μὰ πού περι-
κλειόταν στὴ γενικὴ προσπάθεια τοῦ
Κέντρου. Τμήμα λογοτεχνικόν, κοινο-
νολογικόν κλπ.

Προσδεύοντες ὁλοένα, τὸ «Προοδευ-
τικὸν Κέντρο» ἐξέδωσε καὶ ἰδιαιτέρο πε-
ριοδικόν, τιτοφορούμενον «Πάπυρος».

Δὲν ἦταν ὅμως δυνατόν ἡ δρᾶσις
αὐτὴ τοῦ Συλλόγου νὰ μὴν προκαλέσῃ
φοβερὴν ἀντιπολίτευσιν.

Ὅλες οἱ ἐκκλησιαστικὲς καὶ κοινοτι-
κὲς ἀρχὲς τῆς Πόλης ἐξεγέρθηκαν ἐναν-
τίον του.

Ἐπειδὴ πολλὰ μέλη τοῦ Κέντρου
ἦταν καθηγητὲς καὶ δασκάλοι στὰ διά-
φορα σχολεῖα τῆς Κοινότητος τοῦ Πέ-
ραν κι' ἄλλων κοινοτήτων, τοὺς προσεκά-
λεσαν σὲ ἀπολογία, κατηγορημένοι ὅχι

μόνο γιὰ ζητήματα γλωσσικὰ καὶ φιλο-
λογικὰ, μὰ καὶ συκοφαντημένοι γιὰ ἄ-
θεοι, ἀντεθνικοί, προδοτές, αἰρετικοί.
Ἔτσι ἐπαύθησαν ἀπὸ καθηγητὲς καὶ
δασκάλοι ὁ Ἐλισσαῖος Γιαννίδης, Δημ.

Δαμασκηνός, Χρήστος Δελῆς κλπ., καὶ
γιὰ λόγους ἀνάλογους ὁ σημερινὸς κα-
θηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλο-
νίκης Χαρ. Θεοδωρίδης. Πολλοὶ μαθη-
τές, μὲ τὸ νὰ συμπαθεῖν τὴ δρᾶσιν τοῦ
Κέντρου καὶ νὰ τὴν ἀκολουθοῦν, διώ-
χτηκαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ πρὸ πάν-
των ἀπὸ τῆς Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ.
Ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ἀνα-
κατεῦτηκε προσωπικὰ στὸ ζήτημα, χα-
ρακτηρίζοντας δημόσια ὅλα τὰ μέλη
τοῦ Συλλόγου καὶ τοὺς ὁπαδοὺς των μὲ
τὸν τίτλον «μονονουχὶ παράφρονες».

Κι' ὅμως ἡ καταφορά ὅλη αὐτὴ δὲ
θὰ εἶχε καμμιὰ σημασία, ἂν δὲν παρα-
κολουθῶταν ἀπὸ ἕνα κρυφὸ μπουκοτά-
ρισμα. Πλάγια ραδιοεργήθηκε ὁ ἰδιοκτή-
της τῆς αἰθουσᾶς ὅπου ἤδρευε τὸ Προοδευ-
τικὸν Κέντρο νὰ μὴν ἀνανεώσῃ πιά συμ-
βολαίον μ' αὐτὸ καὶ μὲ κάθε τρόπο νὰ ξε-
σπιτώσῃ τὸ Σωματεῖο. Ἐπειτα κανέ-
νας ἄλλος Σύλλογος ἀπ' ὅσους εἶχαν
καταστήματα δὲ δέχτηκε νὰ νοικιάσῃ
μέρος στὸ Προοδευτικὸν Κέντρο, οὔτε
κανένας ἰδιώτης. Ἔτσι ὁ Σύλλογος ἔ-
μεινε πολὺν καιρὸ ἄστεγος. Μὲ κόπο
βρέθηκε ἕνα δωμάτιο μέσα στὴ γερμα-
νικὴ λέσχῃ «Χάντβερκερ Φεράιν», ὅ-
μως κι' ἐκεῖ ἀκόμα πλαγίως καταδιώ-
χτηκε. Σ' αὐτὸ μέσα τὸ κατάστημα τὸ
Κέντρο ἐξακολούθησε πολὺ καιρὸ τὴν
ἐργασία του.

Πρέπει νὰ χαρακτηρίσῃ μὲ πολὺ ἔ-
παινο ἡ ἀνεκτικότητα τῆς ὀθωμανικῆς
Κυβερνήσεως. Ἄν καὶ γινόνταν ὁ Βαλ-
κανικὸς Πόλεμος, ποτὲ τὸ Προοδευτικὸν
Κέντρο δὲν ἐνοχλήθηκε στὴ δρᾶσιν του,
οὔτε ποτὲ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιο πει-
ράχτηκε, ὅσο κι' ἂν περιέκλεινε ὑπη-
κόους Ἑλλήνας.

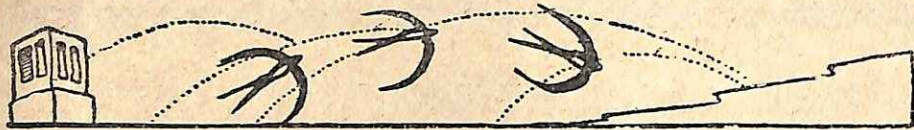
Στὴν ἐναντίον καταδρομὴ πρωτο-
στάτησε ὁ ἑλληνικὸς τύπος τῆς Πόλης
καὶ προπάντων ἡ ἐφημερίδα «Ταχυδρό-
μος». Δὲ θέλω ν' ἀναφέρω ὀνόματα.

Ἔτσι ἔμεινε ἡ κατάστασις, ὥστου τοῦ
ἐκέρχθηκε ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος.

Μὲ τὸ ξέσπασμα αὐτοῦ δὲν ἦταν πιά
δυνατὸ νὰ κρατηθῇ ὁ Σύλλογος. Ὁ
στρατιωτικὸς νόμος κι' οἱ διάφοροι πε-
ρισρισμοὶ τῆς ἐλευθερίας ἔνεκα τῆς πο-
λεμικῆς καταστάσεως, ἡ ἀναγκορρησις πολ-
λῶν μελῶν γιὰ τὸ στρατὸ κλπ., ἀνάγκ-
ασαν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιο νὰ πε-
ριωρίσῃ τὴ δρᾶσιν.

Πάλι μ' ὅλα ταῦτα ἡ ὀθωμανικὴ κυ-
βέρνησις δὲν πείραζε τὴν ἐργασία. Ἦ-
ταν ὅμως γιὰ ἄλλους λόγους ἀδύνατο
νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ζωὴ τοῦ Κέντρου.
Σταμάτησε, καθὼς σταμάτησε καὶ τὸ
περιοδικὸν Πάπυρος, πού τὰ μέλη του δια-
σκορπίστηκαν.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΑΝΤΩΝ ΣΤΡΑΣΙΜΙΡΩΦ

ΤΟΥ ΡΑΜΑΝΤΑΝ-ΜΠΕΗ ΤΑ ΠΑΛΑΤΙΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

κούμε και μαθαίνουμε πώς εννιά μπέηδες από εννιά χώρες στοιζήμα στοιζήματισαν: να σηκώσουν στον Άπάνω-Κάμπο φρούριο έφτασσαν ως τις ούράνιες πύλες. Η άλληθια ψέμα να είναι, του Μηρά-μπέη γιέ, Ραμαντάν-μπέη. "Ο μως άνοιχτά κι' όρθα-κοφτά να τα πούμε: τί βάλθηκε της Πόλης ο μπέης, από χώρα μακρινή, που άλύπητα κι' άσυλλόγιστα τά πλούτη του γύνει στα δάσα τα δικά μας; Άρχαία σοφία έδω μās οδηγεί, μπέη, και τη σοφία αυτή άκου: στοιζήμα ενάντια στο στοιζήμα θα χτυπήσω και πλούτη ενάντια στα πλούτη! Τι στοιζήμα έκανες σε χώρες μακρινές, Ραμαντάν-μπέη, και τί πλούτη στοιζήματισες ενάντια στού μπέη της Πόλης τά πλούτη;

Βουβάθηκαν οι έρμες αώλες. "Ο Ραμαντάν-μπέης σούφρωσε τά στριφογυριστά του φρούδια κι' έτσι άπάντησε:

— Με ρωτάτε, του πατέρα μου συνομήλικοι, και θα σας πω: ένας είναι ο Άλλάχ στα ούράνια κι' ένας ο Σουλτάνος στην Πόλη. Οι χώρες μας, οι γυναίκες και τά παιδιά μας, τά σπίτια κι' οι τάφοι μας—τό πάν είναι δικό του και πάνω σ' όλα αυτός είναι ο αφέντης. Και μόνο την άγάπη του έχω γώ, γέροντες, και τίποτα δέν του έχω στοιζήματισει, γιατί τό πάν είναι δικό του. Ταράχτηκαν τότες οι περήφανοι γέροι: ένας-ένας όρθωναν τά ήρωικά τους μέτωπα κι' έτσι άποκρίνονταν:

— Λάθος κάνεις, γιέ του Μηρά-μπέη. Η γής αυτή είναι δική μας και κανενός άλλου! — Απατάσαι, νεαρό συνάδελφε! Οι πατέρες κι' οι παπούδες μας κοιμούνται στους τάφους τους δικούς τους—τάφους ήρωϊκούς. — Ραμαντάν-μπέη, δέ χτίσαμε μες τά σπίτια και τις καλύβες μας με ξένο χρυσάφι, μα με τη δουλιά, κι' είναι δικά μας! — Έσένα, άδελφε Ραμαντάνε, τό ξένο φιομί σ' έμαθε να λες άδιάντροπα ψέματα, γιατί οι γυναίκες μας και τά παιδιά είναι δικά μας, όσο που φέρνουμε πάνω στους ώμους τά κεφάλια μας!

Οι περήφανοι ήρωϊκοί γέροι έτρεμαν από θυμό και μίσος... Μά φοβερή κραυγή έπνιξε τις επιπλήξεις τους: σύννεφο γεράκια έκλωσαν κύλινδρους πάνω άπ' την αώλη, τσίριζαν κι' έσπαναν κλαδιά άπ' τά σκοτεινά πιεζάρια άπάνω. Ένώ οι πλατιές σιδερένιες πόρτες του Ραμαντάν-μπέη με κρότο άνοιξαν και στις άπέραντες αώλες χύθηκαν με θόρυβο καβάλλα και πεζούρια, άρματαμένοι άπ' τά κεφάλια ως τις φτέρνες, του Ραμαντάν-μπέη πιστοί συνομήλικοι, άκολουθούμενοι από

πλήθος άντρες της ήρωϊκής του Μηρά-μπέη γενιάς...

Τότες όρθώθηκε στο πόδια κι' ο Ραμαντάν-μπέης, στα πιστόλια έβαλε τό χέρι του κι' έτσι άρχισε να μιλά:

— Να σας πω τώρα, μπέηδες: παλιό τραγουδι είναι οι σοφίες του δερβίση Καρτζή-Μπιν-Όλάν! Τό δικό μου νέο τραγουδι είναι αυτό: όπου του Σουλτάνου ο λόγος τόπο δέν πιάνει εκεί ο θάνατος ο ίδιος του δά μιλήση! Και θα μιλήση αυτός, μπέηδες, στο φως της μέρας του Θεού κι' όχι κάτω άπ' τον πέπλο της νύχτας, όπως μιλάει ο άμωλός σας δερβίσης!

Δέν είχε πάψει ακόμα ή άπαίσια φωνή του Ραμαντάν-μπέη κι' οι περήφανοι γέροι της ελεύθερης χώρας της Ροδότης σήκωσαν πρασινισμένα από θυμό τά πρόσωπά τους κι' ο πιο γέρος τους έτσι στά λόγια του άποκρίθηκε:

— Άλλάχ, άγρυπνεί πάνω στους ανθρώπινους λογισμούς, του Μηρά-μπέη γιέ, Ραμαντάν-μπέη! Μά ξέρε το, πώς όχι τ' άσημένα κοιμπούρια, μα ή ήρωϊκή καρδιά βαστάει τά κεφάλια μας στους ώμους! Και δέν ξέχουμε μες τί μίλησε κι' είχε τις νύχτες ο έρημίτης δερβίσης, μα έξορουμε πώς έσύ έπρόδοσες με όρκο τό Θεό, τό λαό και τη γή της Ροδότης!

Σιγά κι' άργά μιλούσε ο περήφανος γεροντιώτερος μπέης. Μά ή φωνή του έσβυνε, πνιγόταν και στο τέλος μόλις άκούγονταν τά λόγια του: βάρυναν τά βλέφαρά του, πάγωσαν τά χείλη του, τό χρώμα του θανάτου σκέπασε τό γέριζο πρόσωπό του, άναστέναξε και σοφιστήθηκε κάτω νεκρός.

Ανατρίχιασαν του Ραμαντάν-μπέη οι πιστοί άντρες, έμεινε άπορώνας κι' ο ίδιος του ο Ραμαντάν-μπέης: — Οι Άχασελεμπιανοί μπέηδες ένας-ένας έχαναν τό χρώμα του πρόσωπου τους, ένοιωθαν βαρεσιά τά βλέφαρά τους, παγωμένα τά χείλη του κι' ένας-ένας σωριάζονταν, θερισμένοι από άγνωστο θάνατο. Μόλις ο νεότερος τους στην τελευταία του ώρα μπόρεσε να πη:

— Επύορξε Ραμαντάν-μπέη! Στη Ροδότη δέν έγινε μίτ' άκούστηκε ο θάνατος να μιλήση σ' άοπλους φίλους μες στα πατρικά σπίτια!

Έτσι μίλησε ο τελευταίος των Άχασελεμπιανών μπέηδων και χωρίστηκε άπ' την ψυχή.

Τότες ο δούλος ο ντυμένος στο χρυσάφι, που ύπηρετούσε στο τραπέζι, όρθώθηκε στη μέση στους πεθαμένους γέρους, όλος περηφάνια για τό κατορθωμά του. Έστρεψαν πίσω τά πρόσωπά τους οι πιστοί του Ραμαντάν-μπέη συνομήλικοι, ντράπηκαν οι άντρεσιμένοι άντρες της γενιάς του Ραμαντάν-μπέη... "Ο ίδιος του ο Ραμαντάν-μπέης, φοβερά θυμωμένος, άπλωσε τό σπαθί του στο συζαμερό δούλο.

Μά τώρα πάλι κραυγές σκόρπισαν τά γεράκια και κύλινδρους σύννεφο του Ραμαντάν-μπέη τά δώματα: εκεί κι' ένα γεράκι στο χέρι φάνηκε ή Μισιριανή νύφη με πέπλους μεταξωτούς—όλη δυό μάτια,—δυό φλογερά μάτια.

"Ω, όμορφη ήταν εκείνη, χαριτωμένη, θεϊκά, νεράϊδα με τη φλόγα εκείνη στα μάτια, φλόγα μίσους κι' έχρητας!

Και γαλήνεψε ο Ραμαντάν-μπέης, άνακουφίστηκαν οι πιστοί του άντρες.

Τότες δούλοι έτρεξαν κι' έφεραν του Ραμαντάν-μπέη τό άτι. Πήδηξε πάνω του με τά μάτια πλημμυρισμένα από αίμα ο μπέης και φοβερά μιλώντας στους διασπασμένους για πόλεμο άντρες:

— Γενναίοι! τους είπεν ο νεαρός δεσπότης, ο λαός τό έθνος του σήμερα έξουσιάζει. Έμπρός, να πάρουμε ό,τι μας άνήκει! Ηρωϊκός είναι ο λαός μας κι' ο Σουλτάνος μās τάξει τό μισό ντουνιά!

"Ορδή λύκων στην καρδιά του χειμώνα δέν ούρλιάζει και δέν όρμαίει έτσι, όπως του Ραμαντάν-μπέη οι χιλιάδες άφροσιωμένοι χυμίσαν στα δάσα.

Και χύθηκεν ήρωϊκόν αίμα: άναφην όλέθριος πόλεμος άνάμεσα στα γενναία τέκνα της ήρωϊκής γής.

"Ο δερβίσης Καρτζή-Μπιν-Όλάν σάν άόρατο πνεύμα έμφανιζόταν στα ψηλά βράχια και σκοτεινά δάσα κι' ενεθάρρυνε κι' άναβε τους άπελπισμένους πολεμιστές για τ' όνομα, την τιμή και την ελευθερία της Πομάκινης γενιάς.

Κι' ο Ραμαντάν-μπέης με τη συντροφιά του όμοιους σάν τό δρεπάνι του Χάρου κι' έσπερνε τρόμο και φόβο, σκληριά και καταστροφή.

Την έβδομη όμως μέρα της Ροδότης τά δάσα άντιβούισαν άπ' τις τρομπέτες χιλιάδων στρατιωτών: από τό Ντερέ-μπονιάζι χύμισε στα βουνά ένίσχυση στο Ραμαντάν-μπέη, έφτασαν ξένες δυνάμεις, του Σουλτάνου στρατός...

Σκοτεινίσανε τότες ο ξάστερος του Άχασελεμπι ούρανος, έσώπασαν τό βουνά, βουβάθηκαν τά δάσα.

Αντάμωσαν ο Ραμαντάν-μπέης τά Σουλτανικά στρατεύματα, έστησε παντού στη Ροδότη φυλάκια και σκοπιές και κάμφωσε στις κορφές του Άχασελεμπι ξένες σημαίες...

Μά την άλλη μέρα, πριν ακόμα άπ' τον έρχομό της αώλης, μπρός στού Ραμαντάν-μπέη τις πόρτες στάθηκαν οι γέροι κεχαγιάδες των κοπαδιών του—άσπρομάλληδες όλοι τσοπάνοι, μεγαχολικοί τώρα και θλιμμένοι.—Σκόρπιζαν χρώμα στα λευκά τους κεφάλια και κακιά έφεραν είδηση:

— "Ω, καϊμένε μας, μπέη! φώναζαν αυτοί—άρρώσται, άρρώσται βρήκε τά καλοθρεμένα σου κοπάδια!...

Και κατά τό ήλιοβασίλεμα της άπαίσιας αυτής ημέρας οι γέροι—οι φορείς της σοφίας στο Άχασελεμπι—δίδασκαν τό τέκνα τους σε σπίτια και καλύβες, δίδασκαν σοφία αιώνια κι' έλεγαν:

— Σοφός είναι, παιδιά, ο δερβίσης Καρτζή-Μπιν-Όλάν και άγιο νάναι τόνομά του εις τους αιώνες, γιατί αυτός δίδασκε:

"Τό ψέμα δέ σβύνει με τό ψέμα κι' ή ντροπή με την ντροπή!

«Κι' όποιος φόρο πληρώνει σ' εκείνους που βεβηλώνουν την πατρίδα του, μόνος του αυτός βεβηλώνει την άγια του γής!

«Γιατί ο φόρος δέ βαστάει την έξουσία, μα τά γερά τά μπράτσα!

«Η άράχνη φαίνει τό δίχτυ και πιάνει μύγες: ή άράχνη είναι ο προδότης, τό δίχτυ ο φόβος κι' ή μύγα ο ντροπιασμένος σκλάβος.

«Μηγάρις είμαστε σκλάβοι πιά, άντρες Ροδοτιανοί;

«"Ω, ή άράχνη θα σαπίση στο χώμα της γής, ό άνεμοι θα χαλάσουν τό δίχτυ και τά γερά τά μπράτσα θα στήσουν πάλι στα κουτέλα μας τη δόξα των άγιων μας προγόνων!

«Κι' άς βουβάθηκαν τά δάσα και τά βουνά μας! Κι' άς έμεινε έρημη ή άγια μας γής! Άς είναι! Πάνω μας και πάνω στην ένδοξη μας κληρονομιά άγρυπνεί ο μεγάλος Άλλάχ, που μόνος αυτός είναι ο πατέρας κι' αφέντης μας! Και θα στηρίξη αυτός τά παλληκάρια τά δικά μας και θα φωτίση πάλι ο ήλιος πάνω στο Άχασελεμπι!»

"Ω, σοφός είναι, παιδιά ο δερβίσης Καρτζή-Μπιν-Όλάν και άγιο νάναι τόνομά του εις τους αιώνες!

Αυτά έδίδασκαν τά τέκνα τους οι άσπρομάλληδες γέροι, οι φορείς της σοφίας στο Άχασελεμπι.

Στό στρατόπεδο πάλι του Ραμαντάν-μπέη βασίλευν ή σιωπή κι' ο φόβος. "Ο φοβερός δεσπότης ήταν στον Άπάνω-Κάμπο.

Έκει άνέτειλεν ή αώλη όμοια με μαυροκόκκινα κάρβουνα μες από άπέραντη άβυσσο της ανατολής, ένω τά σκοτεινά άπομεινάκια του νυχτερινού χάους, που σάν όμήλη ήταν άπλωμένα στην άτμοσφαίρα, άφηναν να πέφτουν στον κάμπο άόρατες δυνάμεις, που άνάδιναν πνοή θανάτου.

Στά κοπάδια λυσσομανούσεν ή άρρώσταια—φοβερή, μυστική, άόρατη.

Κι' έπεφταν οι χιλιάδες τά ζφα στο βοσκοτόπι, χτυπημένα από θανατηφόρα δύναμη κι' εγυόμωζαν τον κάμπο με πτώματα, που σωριάζονταν μαύρα σάν κάρβουνα.

Δέν έχει γίνει φοβερότερος ούτε κάμπος πολέμου, ύστερ' από αίματηρή μάχη!

"Ο Ραμαντάν-μπέης στεκόταν μες στα κοπάδια κι' άκίνητος έβλεπε.

Τόν πλησίασαν τότες οι γέροι κεχαγιάδες του, τον έπροσκίνησαν και όδήγησαν μπροστά του γριά μάγισσα άπ' τον κάτω κόσμο.

Και είπεν ή μάγισσα:

— Για τον μπέη είναι θλιβερό, μα για τριζό της άρρώστιας είναι κάρβουνο μαύρο. Και τό κάρβουνο είναι από κόκκαλο άνθρώπου. Και τό ανθρώπινο αυτό κόκκαλο είναι από πρώτη μάννας άρσενική γέννα. "Οντας βασιλεύει ο ήλιος, τσομπάνοι, τό παιδί στη φωτιά τό καίνε κι' άπ' κόκκαλα κάρβουνο στο νερό τό ρίχνουν, από τοτό τώρα τό νερό ραντίζουν τό κοπάδια τάρωστα. Για τον μπέη θλιβερό είναι, μα σάν κάνει αυτά ο μπέης, φορτίο μάλαμα ή μάγισσα θα πάρη.

Χλώμιασεν ο Ραμαντάν-μπέης: γέννα κι' ο ίδιος του περιμενε—πρώτη μάννας γέννα! Σκοτεινίσαν τά μάτια του φοβερού δεσπότη...

Κ' ύστερ' από μιά ώρα καβαλάρηδες γρήγοροι, του μπέη άργάτες, πέταξαν στα κα-

PAUL CLAUDEL

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΡΕΪΜΟΝ ΣΤΟ ΤΟΚΙΟ

Τίποτε θλιβερότερο από τό τετράγωνο παράθυρό μας, που φαίνεται πως είναι φτιασμένο όχι για να άναπνέη κανείς άέρα και φως, αλλά για να τά διώχνη με την πολλαπλή του άσπίδα από ζηλότυπο γυαλί και κουρτίνας. Τό κάθε ένα αποτελείται πραγματικώς από δύο ταράτσες, που ή μία τους βρίσκεται στη θέση της στέγης και ή άλλη είναι εσωτερική, και προσπίπτει από τζάμια! αλλά τό γυαλί, κάτι προσωρινό, κάτι φευτικό, έχει όση θέση έχει και ο τοίχος. Για να τονίσω ακόμη περισσότερο τον χαρακτήρα αυτόν μονίμου κατασκευής που έχει τό σπίτι του, ήθέλησε τό άνοιγμα προς τον ελεύθερον άέρα να υπάρχη κυρίως εκεί όπου οι δύο τοίχοι συνενώνονται και στοποποιούν άκόμη σκληρότερη τη φυλακή μας, έκοψε, άν μου επιτρέπεται ή έκφρασις, τη φυλακή σύριζα δέν υπάρχει πιά καλλι έφ' όσον δέν υπάρχει πιά κύβος, αλλά μόνο ένα επίπεδο, που χρησιμοποιείται για τις οικιακές μας άνάγκες, κάτω άπ' τά μάτια του Θεού, για την άνάπτυξη και την κίνηση μας.

Ψυσικά ένα σπίτι αυτού του είδους δέν εξηγείται από τά έξω προς τά μέσα, όπως οι στρατώνες όπου κατοικούμε, αλλά από τά μέσα προς τά έξω, όπως ένα όν ζωντανό, ένα από εκείνα, παραδείγματος χάριν, που σκεπάζονται από ένα σκληρό ιστό και από ένα άσβεστολιθικό περιχάλυμμα. Και τό κύριο όργανο είναι ή άρτηρία που φέρει όλα τά άλλα όργανα σε επικοινωνία μεταξύ τους, τό νεύρο, ο μύς και ο σωλήν, που έπειδή τό σπίτι έκτείνεται σε ύψος, είναι έδω ή σκάλα. Είναι μονοκαμμητή και στρέφεται όπως ή κλίμαξ ενός σαλιγκαριού. Την παραβάλλω άκόμη με την κίνηση με την όποια τό εθνικό δένδρο ή κοκκινιστάρι, περιφέρει τό φύλλωμά της για να τό εκθέση στις διάφορες πλευρές του όρίζοντος. Είναι ο βαθός κορμός πάνω στον όποιον όλα προσαρμόζονται και που έχει τη ρίζα του στη μεγάλη κοινή αίσθηση όπου κάθε κάτοικος, που βγαίνει από τό ατομικό του εργαστήρι, πάει για να βρή τό τραπέζι και τό τζάκι.

Ένα σπίτι που δέν έχει γίνει με τό σκοπό να είναι κτίριο, αλλά για να είναι ή κατάλληλη επένδυση μιας ζωής, δέν μπορεί να είναι κατασκευασμένο από έτερόνυμα υλικά. Τακτοποιεί, διευρύνει, άπλώνει και τραβά ένα όμοιόμορφο ύφασμα, που αποτελείται από ένα είδος τοιμέντου μάλλον, παρά από πορσελλάνα ή από μάρμαρο. Όστε καρφιά, ούτε έπιπλα που σε ένιζουν, ούτε έργα τέχνης, ούτε καταθλιπτικοί πίνακες, ούτε κουρέλια δέν ένοχλούν, δέν έσβουν, δέν πληγώνουν, δέ στενοχωρούν τη σκέψη και τό σώμα του ένοικου, που κλείνεται εκεί μέσα όπως ένα φειδί στην τρύπα του. Θα έλεγε κανείς πως την ζεσταίνει με τη δική του θερμότητα και τη φωτίζει με τό δικό του φωσφορισμένο.

Μετάφρ. ΤΑΣΣΟΥ ΒΑΦΕΙΔΗ

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

ΕΝΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Η συχο απόγεμα καλοκαιριού. Οι δικοί μου έλειπαν έξω στις δουλειές. Μονάχα τα δυο μικρότερα αδέρφια μου χοροπηδούσαν στην αυλή ξεφωνίζοντας μαζί με δυο τρία γειτονόπουλα που έρχονταν σχεδόν κάθε μέρα στο σπίτι μας για να παί-

ξουν. Ο σκύλος, ξαπλωμένος στις πλάκες κάτω απ' τη συκαμιά, γύριζε κάποτε τα μάτια του νυσταγμένα προς το μέρος τους και κουνούσε άργα την ουρά του. Οι κόττες σκαλίζανε παρέα το χώμα του χωραφιού, κι' η γάτα έπαιζε με κάτι παραδαλά κουρέλια που τάρριχνε στον αέρα και τα περίμενε.

Τα παιδιά παραξελεύτηκαν κάπως, όταν μ' άκουσαν να τους λέω να παίξουμε μαζί κρυφτούλι. Δε μπορούσαν να καταλάβουν τι μ' έκαναν αυτή την ώρα. Ν' αφήνω τα χαρτιά και τα γρανιμάτα, όπου είχαν συνηθίσει να με βλέπουν παντοτεινά σκυμμένο. Κι' αλήθεια, ήμουν δεν ήμουν δεκατέσσερω χρονώ και ποτέ δε σήκωνα τα μάτια μου απ' τα βιβλία και τα τετράδια.

Ο πατέρας αισθανόταν γι' αυτό μια κρυφή ικανοποίηση, αλλά τα παιδιά δεν είχαν, φυσικά, κανένα λόγο να συμπάθουν αυτή μου την προσήλωση στα γράμματα. Μολαταύτα δε μπορώ να πω πως δε μ' αγαπούσαν, γιατί ποτέ δεν άκουγαν κακό λόγο απ' το στόμα μου, κι' αν καμιά φορά δοκίμαζα να τα μαλώσω, μου ήταν αδύνατο να κρατήσω για πολλήν ώρα τη σοβαρότητά μου μπρος στα γελαστά προσώπα τους που φαιδρύνονταν ακόμα πιο πολύ βλέποντας την ασυνήθιστα αυστηρή έκφρασή μου.

Αυτή τη φορά χάρηκαν βέβαια πολύ που θάχαν κι' ένα μεγαλύτερο στο παιχνίδι τους και σκορπίστηκαν γύρω πριν προφτάσω να τους δώσω μερικές οδηγίες. Όταν σε λίγο άκουσα από διαφορετικά σημεία τις ψιλές τους φωνές που με καλούσαν, δε δυσκολεύτηκα και πολύ να τα βρω, γιατί καθώς έπλησίαζα στους κρυψώνες τους, μη μπορώντας να συγκρατηθούν, άφηναν κάτι πνιγμένα γέλια κι' έτσι προδινόνταν. Άμα έρχόταν όμως η δική μου ή σειρά να κρυφτώ, τα πράγματα δεν ήταν τόσο βολικά. Καθώρθωνα πάντα να βρίσκω ένα μέρος που δε μπορούσαν απ' την άρχη να το υποπτευθούν, έτσι περνούσε κάμποση ώρα ώσπου να με ξετρυπώσουν. Πότε χωνόμουν στο χαγιά της αγελάδας μες στο καλύβι, πότε ανέβαινα στο ψηλότερο κλωνιά της συκαμιάς, πότε κρυβόμουν σε καμιά γούβα γύρω απ' το σπίτι, και πότε έπαιρνα θέση, απ' το μέσα μέρος, πίσω απ' την πόρτα που άνοιγόλκιε βιαστικά απ' τα παιδιά, καθώς έτρεχαν ξαναμμένα από δω κι' από κει για να με ζητήσουν.

Κόντευε πιά να βραδιάσει και το παιχνίδι μας εξακολουθούσε, χωρίς να κου-

ραζόμαστε. Αυτή τη φορά όμως άδικα με γύρευαν τα παιδιά πηδώντας ξυπόλυτα και φωνάζοντας: "Ήμουν κρυμμένος για καλά κι' έπρεπε να ιδρώσουν πολύ ακόμα ώσπου να με βρουν. Είχα μπει σ' έναν άδειανό τάλαρο, στημένο σε μια άκρη του σπιτιού, που μόλις με χωρούσε, κι' είχα ρίξει για προφύλαξη πάνω μου ένα μάλινο σκέπασμα που το τράβηξα μες από το άλλο από την κασέλα που βρέθηκε μπρός. Από κει μέσα, ήσυχος πιά, άκουγα τα βιαστικά πατήματα των παιδιών που μπαινόβγαιναν κάθε τόσο και μάντευα την άτυπομονήσια τους απ' φωνές, που ενώ στην άρχη με κράζαν κοροϊδευτικά, όσο περνούσε η ώρα παίρναν έναν παρακαλεστικό, παραπονετικό τόνο. Ρωτούσαν τ' άλλο μήπως μ' είχαν ιδεί πουθενά, αλλά κανένα δε μπορούσε να δώσει θετική πληροφορία. Τη μια έλεγαν πως μ' είχαν πιάσει να κρύβουμαι πίσω από έναν τοίχο, την άλλη να χάνουμαι πέρα μες στα δέντρα. Κι' η συζήτηση των μικρών συνεχιζόταν με πείσμα κι' ή όρχη τους απ' την άμνηχανία μεγάλωνε. Έφραξαν ξανά γύρω απ' το σπίτι, με κάλεσαν όσο μπορούσαν δυνατάτερα, προσπαθώντας να με ξεγελάσουν μ' άδωα τεχνάσματα, και τέλος απέλπισμένα έπαψαν να με ζητούν. Ήταν καιρός άλλωστε να πάνε στα σπίτια τους τα ξένα παιδιά, γιατί τάχανε φωνάξει οι μαννάδες τους.

Όταν κατάλαβα πως είχαν χωριστή, ξεσκεπάστηκα με προφύλαξη και, δίχως να βγω ακόμα, έριξα μια ματιά μες απ' την πόρτα. Ήμουν έτοιμος να πεταχτώ πιά απ' τον τάλαρο, αλλά την τελευταία στιγμή δεν ξέρω τι με κράτησε να μείνω. Έξω είχε αρχίσει να σκοτεινιάζει πιά, κι' άπάνω στο πεζούλι άκουσα τον κρότο της βαρέλας που ξεφόρτωνε η μάννα μου γυρίζοντας απ' τη βρύση. Σε λίγο ξεχώρισα τη μυλιά της γιαγιάς μου που έφερνε απ' τη βροχή τα βώδια με τη γελάδα που μούγκριζε ζητώντας το μοσκάρι. Έπειτα, καθώς ένοιωθα ένα μούδιασμα ν' απλώνεται στο σώμα μου, συνήθαι με μιάς απ' τις δυνατές φωνές της θειάς μου που μόλις είχε έρθη απ' το μύλο και, φαίνεται, με κάποιον τάξε βάλε. Αίτια του θυμού της ήταν, καθώς πρόσεξα, κάτι γυναίκες από τ' άλλο χωριό, που είχαν κουβαλήσει στο μύλο με τα μουλάρια δεν ξέρω πόσα σακιά καλαμπόκι και δεν την είχαν αφήσει να πάρη από νωρίς άράδα για τ' άλεσμα. Τώρα έπρεπε να χάση και κάμποσο μέρος απ' την άλλη μεριά για να φέρη στο σπίτι τ' άλευρι. Στο μεταξύ η μάννα μου είχε άναψει φωτιά απόψε στη γωνιά κι' ετοίμαζε το δείπνο. Τα παιδιά δεν άκουγόνταν άλλο. Είχανε πέσει να κοιμηθούν, όπως γινόταν κάθε βράδυ, χωρίς να περιμένουν να συμμαζώχουν οι μεγάλοι νηστικά δεν ήταν, γιατί είχαν φάει αρκετά κομμάτια τ' άπομεσήμερο. Σε λίγο άκούστηκαν στη ρούγα τα κυριά των γιδιών και τα σαλαγκτά της μεγαλύτερης

αδερφής μου, που τ'άφερνε απ' το βουνό. Έφταναν ως τ' αυτιά μου οι φωνές των γυναικών, που μιλούσαν για τ'όνα και για τ' άλλο και λογάριζαν τι δουλειές είχαν για την άλλη μέρα.

Το φαί ήταν έτοιμο και στρώσανε την τάβλα. Τη στιγμή όμως που κάτσανε να φάνε, πρόσεξαν άσφρα πως έλειπα. Η αδερφή μου, που έβγαίνα τις περισσότερες βραδιές να την περιμένω στη βρύση, όταν τη ρώτησαν είπε πως δε μ' είχε δει πουθενά. Φώναξαν δυο-τρεις φορές τ' όνομά μου, έπειδή μπορούσε να μ' είχε πάρει ο ύπνος κάπου εκεί κοντά, όπως τ'όπαθα κι' άλλη μια φορά, αλλά δεν πήραν άπάντηση. Ρώτησαν τους γείτονες, μα κι' εκεί τ'ά ίδια. Το φαί είχε μείνει άπειραχτο κι' όλοι τους μιλούσαν με ταράχη. Τα λόγια βγαίναν φοβισμένα και κανένας δεν τολμούσε να πη φανερά τις ύποψίες του. Η άνησυχία κι' ο τρόμος όσο περνούσε η ώρα μεγάλωνε. Δεν ήξεραν τι να βάλουν με το νου τους, τάχαν χαμένα. Πρώτη φορά τους τύχαινε τέτοιο κακό. Αν είχαν καταλάβει από γρηγορότερα πως έλειπα, θάτρεχαν από δω κι' από κει να με βρουν αλλά τώρα που σκοτεινιάσε τι να κάμουν; Έγώ, σ' αυτό το διάστημα, βαστώντας την άναπνοή μου, παρακολουθούσα τη σκηνή κι' αισθανόμουν μια σκληρή ευχαρίστηση μπρος σ' αυτό το ξαφνικό φανέρωμα της αγάπης, που ούτε να την υποπτευθώ μπορούσα τόσον καιρό. Και βέβαια πως να την ένοιωθα άφου ή γιαγιά μου, μόλις προχτές, μούχε τραβήξει τ' αυτιά για κάποιαν άταξία και παρα λίγο να με δειρη;

Η ικανοποίησή μου όμως δεν ήταν ολοκληρωτική, γιατί ήθελα νάναι εκεί κι' ο πατέρας μου, αυτός που ποτέ δε μούχε πεί ένα γλυκό λόγο. Μα εκείνος έλειπε τώρα στον καφενέ, απ' όπου δε θά γυρνούσε πριν απ' τα μεσάνυχτα. Απ' τη συλλογή μου με βγάλαν δυνατές φωνές, γεμάτες ικεσία και σπαραγμό, που υψώθηκαν στην άδιάφορη νύχτα καλώντας το χαμένο παιδί. Άλλα και πάλι δεν ήρθε καμιά άπάντηση. Σε μια στιγμή άκουσα τη γιαγιά μου να λέη: «Δεν άνάβετε το φανάρι να κυττάσουμε έδω γύρω μήν άνέβηκε σε κανένα δέντρο και;...» Δε μπόρεσε να άποτελειώση τη φράση της, σά να την έπνιγε κάτι στο λαιμό. Κι' όπως άργοϋσε ή αδερφή μου να σιάξη το φυτίλι, με πλήγωσε κατάκαρδα ή φωνή της μάννας μου που ήταν έτοιμη να κλάψη και που την έμάλωνε γιατί άργοϋσε.

Τότε δε μπόρεσα να βαστάξω περισσότερο. Πήδησα άλαφρά μες απ' τον τάλαρο, και βγήκα κλεφτά απ' την πεινή πόρτα, που βρέθηκε άνοιχτή. Έκαμα το γύρω του σπιτιού κι' άφου προτίτερα σφούγγισα καλά τα μάτια μου με το μανίκι μου, βγήκα στην αυλή και καλησπέρισα. Εκείνοι, ξαφνισμένοι από τον άνέλπιστο έρχομό μου, με κύταξαν χωρίς να λένε τίποτα. Πριν προφτάσουν να με ρωτήσουν, τους έξηγήσα με δυο λόγια τι είχε συμβεί: κάποιος άδερφός μου μ' είχε κρατήσει με τις κουβέντες στον άλλο μαχαλά και δεν τ'όπαθα πότε πέρασε κιόλας ή ώρα. Το πρόσωπό μου ήταν άτάραχο, ή φωνή μου σαθερή και τίποτα δεν προδίδε τη συγκίνησή μου...

ΑΛΕΞ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΝΟΥΒΕΛΛΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

α τις διώξεις, να τις διώξω...

— Φίλε μου, μη γίνεσαι παιδί, γιατί θά σηκωθώ να φύγω. Κι' αν ήθελα δε θά μπορούσα να τους διώξω. Ο λόγος; Θέλεις να μάθης το λόγο; Άπλούστατα, είμαι κατεστραμμένη, κατεστραμμένη...

— Και;

— Παρατήρησες ένα κύριο που μου μιλούσε;

— Έ...

— Ο Μουχτάρ πασάς...

— Α, αυτός είναι...

— Ναι.

— Και;

— Η κ. Φωλέ σήκωσε έλαφρά τους ώμους. — Ίσως αυτός με βοηθήσει, είπε μ' ένα σατανικό χαμόγελο.

— Δε θά δεχτής.

— Πώς!

— Το άπαιτώ, άκοϋς, το άπαιτώ...

— Τζωρτζ, παιδί μου, δε θά πίστευα ποτέ πως μια κούπα σαμπάνια θά σ' έκανε τέτοια χάλια...

— Ρούθ, Ρούθ, πρέπει να ξέρης πως είναι επικίνδυνο να έξωθης έναν άνδρα στα άκρα...

— Είσαι γελοίος. Σώπα. Άκουσε. Άν θέλεις, θά σου κάνω τη χάρη, αλλά ως άντάλλαγμα θέλω κάτι από σενα. Θά μου το κάνης;

— Ναι, είπε ο άξιωματικός βραχνά.

— Χρειάζομαι πέντε βαγόνια...

— Α, ποτέ, ποτέ...

— Μη με διακόπτεις. Άγόρασα ένα στόκ ρωσικό σιτάρι. Στην επαρχία του Άντιν λιμοκτονούν. Λοιπόν, άνκατορθώσης να μου πάρης πέντε βαγόνια να τα μεταφέρουν, θά κερδίσω κάτι...

— Ποτέ, ποτέ, ξανάλεγε εκείνος.

— Η κ. Φωλέ είχε ένα πικρό χαμόγελο.

— Σου δίνω πέντε λεπτά ν' αποφασίσης. Άν άρνηθής, άπόψε...

Έσκυψε, τέλειωσε τη φράση της στ' αυτί του, έπειτα τρέχοντας ξαναμπήκε στο σαλόνι.

Η εύθυμία πλημμυρούσε σ' όλων τα πρόσωπα. Ο οικοδεσπότης, μέσα σε μια δωδεκάδα μπουκάλια, σήκωνε πάλι την κούπα του.

— Για την επιτυχία Έκείνου! φώναξε με βραχνή φωνή.

Είκοσι ποτήρια άπαντήσανε στην ευχή του.

Η μικρούλα δεσποινίς Ταίρ, σά μαινομένη βακχίδα, ξεφώνισε.

— Ζήτω ο Κεμάλ!

Ο λοχαγός σήκωσε την κούπα του. Τα μάτια του ήταν κόκκινα στις άκρες.

— Ζήτω ο Έλληνικός Στρατός! φώναξε μ' όση δύναμη είχε.

Η φαιδρότητα γίνθηκε άπαίσια.

— Παρ' όλο το δέμημο του πράγματος, άς πιούμε στην ευχή του κ. λοχαγού, είπε ο κ. Φωλέ τρικλίζοντας.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

705

την πολυθρόνη πόλη. Μερικοί φίλοι του, κάθιδροι, τον περίμεναν.

— Τι χαρά, τι χαρά, είπε ο Άντώνης Μουσούρης. Τό ξέραμε, τό αισθανόμαστε πως ήσουν άθωος...

— Και τά πράγματα, πως είναι έδω; ρώτησε άπότομα ο ταξειδιώτης.

Δε φαινόταν ένθουσιασμένοι.

— Ού, ξέρεις, όχι και τόσο καλά!

Ένας - δυο σήκωναν τους ώμους.

— Μα δε βρίσκω καμιά λογική αίτία να μένωμε έδω στην προκυμαία για να πάθωμε καμιά ήλιαση, είπε κάποιος.

— Πάμε σε κανένα καφενείο να πιούμε λεμονάδες.

Ο πρώην λοχαγός ζήτησε συγγνώμη. Ήταν ξαλισμένος, κουρασμένος απ' το ταξίδι τό βραδύ.

Όταν έφταξε στο σπίτι της κ. Σπάρκ, τρώγανε. Τον υποδεχτήκανε με χαρούμενα έπιφωνήματα. Ήταν τόσο άνήσυχος! Όλοι μαζί ρωτούσαν. Ο κ. Μάντης σήκωσε το χέρι.

— Θά ήθελα να δώ την κ. Φωλέ, είπε με ύφος άνθρωπου πολυάσχολου. Είναι δυνατόν να πάη ή Μαρία να την φωνάξη;

— Ευχαρίστος, είπε ή κ. Σπάρκ.

Άλλά ή Μαρία γύρισε άπρακτη. Είπε πως ή κ. Φωλέ είχε κατεβή στη Σμύρνη. Δέν ήταν πιθανόν να γυρίση πριν τό βράδυ.

— Καλά, είπε ο πρώην λοχαγός βλοσυρά. Τό δωμάτιό του, λίγο σκονισμένο, αλλά κατά τά άλλα άμετάβλητο, σάν αιώνιο, δεν τόν ένθουσίασε.

Αντίθετα προς τό γενικό αισθημα της χαράς, που δοκίμαζε κάποιος που ξαναβρίσκεται σε γνώριμα μέρη, ο κ. Μάντης αισθανότανε μιάν άπειρη, άσαφή άπογοήτευση. Η σκέψη πως οι τέσσερις αυτοί τοίχοι ήταν μάρτυρες στιγμών άλησμόνητων, πολιτισμών στη ζωή του, δε μπορούσε να του επιβληθί ως πραγματικότητα. Ίσως στην πικρία του να συνέτεινε και ή καταστροφή ενός μέλλοντος. Πριν έξη μήνες ήταν ένας λοχαγός, ένας μικρός βασιλιάς στο Κορδελιό. Είχε την άπόλυση, με μιά λέξη, να κάνει άνθρώπους χαρούμενους ή δυστυχήμένους. Τώρα τί ήταν; Τίποτα ή σχεδόν. Ένας άνώνυμος διαβάτης που περνά στους δρόμους, μιά μονάδα στο ανθρώπινο ρεύμα που δεν καταλήγει. Ίσως ή άτυχία του να μην είχε έπιφέρει ύλικές δυσχέρειες. Ήταν άνεάεργητος. Άλλά ή μονότονη ζωή της άνεργίας, χωρίς σκοπό και χωρίς τέλος, με τις μέρες όμοιες, με τό άτομό του έπιστρέφοντας κάθε μέρα ρυθμικά, στις ίδιες ώρες, κινούσανε τόν άποτροπιασμό του.

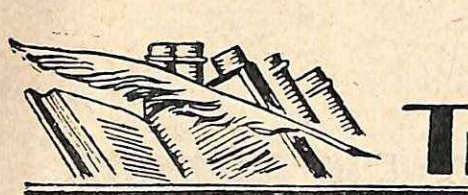
Ο λαιμός του έκαιγε. Για να πνίξη τους λυγμούς που άνέβαιναν απ' τό στήθος του, άνοίξε την πόρτα. Στο μακρύ σκοτεινό διάδρομο, μιά δέσμη φωτεινής, από μιάν άνοιχτή πόρτα, έπεφτε στο πάτωμα. Ένα σκυλάκι, μικρό, κατάλευκο, πού έτρεχε, άρχισε να γαυγίζει.

— Γιούρια, έδω, Γιούρια, φώναξε ο κ. Μάντης, η άδύνατη άξιολύπητη φωνή. Τώρα τό σκυλάκι ήταν μπροστά του. Τό κεφάλι σηκωτό, κύτταζε τόν πρώην λοχαγό μέσα απ' τις μακρές μπουκλές του μετώπου του, σάν σταλακτίτες, μ' αθάνατα. Ένα μικρό, τρυφερό μούγγρισμα έδειξε πως τόν γνώρισε.

Ο κ. Μάντης τό σήκωσε, χαϊδεύοντας

Όπως πάντα, οι φήμες άποδειχτήκανε ύπερβολικές. Πράγματι γίνηκε δική, αλλά δε μπόρεσαν να βρουν τίποτα εις βάρος του. Η κ. Φωλέ είχε χειρισθί τη δουλειά με μεγάλη δεξιοτητα. Είναι αλήθεια πως για ν' άφειθι έλευθερος χρειάστηκε άπειρο χρέμα. Άλλά αυτό ήταν τό λιγώτερο.

Όταν βγήκε ή άθωωτική άπόφαση, ο πρώην λοχαγός έσφιξε κλαίγοντας στην άγκαλιά του τόν συνήγορό του. Τό ίδιο βράδυ άνέβαινε στο βαπόρι για τη Σμύρνη. Έφταξε τό μεσημέρι της άλλης μέρας. Ο ήλιος του Ίουλίου γαλβάνιζε

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

TA BIBLIA

[Κρίνουμε κάθε έργο που μās στέλνεται σε δυο αντίτυπα].

Α.Α.Κ. "Ονειρα, διηγήματα, 1929.—Τό βιβλίο αυτό αποτελείται από τέσσερες ιστορίες αρκετά μεγάλες, παρμένες από τη σύγχρονη ζωή των πόλεων και παρουσιασμένες από την άποψη προπάντων της αληθοφάνειας, όπως δείχνει η ακατάπαυστη προσπάθεια για την εμφάνιση αντιλήψεων και καταστάσεων της γύρω μας ζωής, εκείνο που αποτελεί άλλωστε το σκοπό των περισσότερων πεζογράφων. Τα θέματα των διηγημάτων αυτών δεν περιτρέφονται γύρω από ώριμο τόπο και μεμονωμένα πρόσωπα, αλλά αναφέρονται στους ανθρώπους τους σημερινούς, που ελπίαν προσχωρούν στις γενικές τάσεις και χάνουν την ατομικότητά τους. Η άφομοιότητά τους μάλιστα φτάνει σε τέτοιο σημείο, που μπλέκονται όλοι μέσα στο παρδαλό πλήθος κι αποχτούν τις μηχανικές κινήσεις των ανύχων. Κάτω απ' την πυρετώδη τους έξαψη και τη φαντασματική τους υπερένταση, κάτω απ' τις αναρίθμητες ασχολίες τους και τις βεβαιωμένες ενέργειές τους, υπάρχει ένα κενό ψυχικό, απελπιστικά αναπληρώτο, που δε συγκρίνεται με καμμία έλλειψη. Οι άνθρωποι αυτοί, με τα αδιάκοπα τρεχάματα και τις ατελείωτες εναλλαγές, νομίζουν πως έχουν αποστεγνώσει από κάθε αισθηματικότητα και δεν βλέπουν τη ζωή παρά απ' την αριθμητική της πλευρά. Ζούν με το μέτρημα των χρόνων και με την πρόσθεση των γεγονότων, διακφορώντας προς την εσωτερική φωνή της ανησυχίας και προς το μακρινό κάλεσμα του ρεμβασμού. Κι αν αγαπούν, κι αν πονούν, κι αν πεθαίνουν, όλα αυτά γίνονται χωρίς να μεσολαδήσει καμμία παραλλαγή που να διακόψει ή πωσδήποτε τη μονοτονία των επαναλήψεων. Μα όταν οι φάσεις της ζωής του αξιοθρήνητου τούτου συνόλου δεν παρουσιάζουν ούτε την παραμικρή ποικιλία, αξίζει να χάνουμε τον καιρό μας παρακολουθώντας κινήματα ανδρείκελλων και στέκοντας έκστατοι μπροστά σε μια σειρά μίμων; Γι' αυτή τη θυσία θα χρειαζόνταν ναχαιμε υπερβολικά απελιγή αντίληψη καλωσύνης ή δεν ξέρω τίνας άλλου είδους έπιεικείας. Ακόμα περισσότερο, το κατάντημα αυτό θαπρεπε να μās φέρει σε σοβαρότερες σκέψεις, που μπορούσαν να μās οδηγήσουν στον απελπισμό, στην αναχώρηση. Γιατί ποιος θαταν έ λόγος να συγκρατιώμαστε σε μια τέτοια κατάσταση, που θαχε όλα τα στοιχεία της νέκρας και που θα μās έδειχνε σε κάθε εκδήλωσή της το δρόμο της φυγής; Μα είναι αλήθεια τάχα

πως η ζωή των τελευταίο καιρό έπαθε μια τόσο αισθητή αθάρια και πως έμεις κινδυνεύουμε να σημειώσουμε το τέρμα του ταξιδιού με μια τόσο τραγική απογοήτευση; Όχι βέβαια, γιατί αυτή η αντίληψη θα ίσχυε μόνον με καταδικαστική άρνηση κάθε ζωικής ενεργείας, που είναι ο ολοκληρωτικός θάνατος. Ας ήσυχάσουμε λοιπόν οι φοβερές έσυχες υποψίες, δε μπορεί να γεννηθούν παρά σ' έναν άρρωστο εγκέφαλο κι από μια αιτία πολλές φορές άστυα. Οι άνθρωποι εξακολουθούν και θα εξακολουθούν ως την συντέλεια των αιώνων να δονούνται από τις χαρές και τις λύπες, τους πόνους και τις ευτυχίες, τα μικρά και τα μεγάλα περιστατικά της ατομικής και της πλατύτερης ζωής. Η πολυμορφία των όντων απλώνεται τόσο μακριά και φτάνει τόσο βαθιά, που να μην είναι βολετό να γίνει μια συστηματική κατάταξη των ανθρώπινων ιδιοσυγκρασιών, διευκολυντική για το στατιστικούς. Κι αυτή ίσα-ίσα αν μετρουσιωμένο σε καλλιτεχνήματα. Ο τρόπος τώρα που χρησιμοποιείται απ' το συγγραφέα στην παρατήρηση, στην καταγραφή, στο τελείωμα του έργου, αυτός αποτελεί δικό του μυστικό κι ούτε μās ωφελεί να το μάθουμε. Κάποτε μάλιστα ίσως να μην το γνωρίζω ούτε ο ίδιος, και τότε είναι που χάνουμε άδικα τον καιρό μας κι αντήρχτες υποθέσεις κι υπολογισμούς. Κι αν τα αξιοσημεία της τέχνης μās συγκινούν και μās συνταράζουν και μās συγκλονίζουν με το νόημα της ζωής που κατορθώνουν άδρά να περιχλίσουν, όμως η συμπάθειά μας ελόκληρη χαρίζεται στοργικά στις άπειρες ακόμα άποψεις που προβαίνουν δελά κι έχουν την ανάγκη να τις κρατήσουμε απ' το χέρι για να προχωρήσουν παράμπρος. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν βλέπουμε με έπιεικεία κάθε πνευματική εκδήλωση, που μās υπόσχεται κάτι κι είμαστε έτοιμοι να ρίξουμε κραυγή ένθους αιμαίου μόλις αντικρύσουμε μια έπιδα, αδιάφορο αν θα πραγματοποιηθεί ή πωσ προσδοκώμε. Κι αφού ο αναγνώστης έχει και το κριτικό την υποχρέωση, αποδιαδίζοντας ένα βιβλίο πρέπει να πη το λόγο του από το συμβεβημένο περισσότερο του συγγραφέα, παρά για την έπιβεξη της γνώμης του. (Αυτό το τελευταίο οφείλουν να το αναγνωρίζουν απόστολα μάλιστα στη λιτότητα, ένα δείγμα της δημοσιογραφικής προχειρολογίας, όταν έχει κακομάθει με άλλα αξιοτέρα αναγνώσματα. Είναι πράματα που το έδος μπορεί να άρει. Είναι το έδος άλλων να φανούν μέτρια, ανάλογα με την συναισθηματική άγωγή του καθενός. Κι έτσι θα κλείσουμε το σημείωμα, αφού παραθέσουμε ένα κομμάτι παρμένο στην τύχη, για να μην άδικήσουμε την μια ή την άλλη αντίληψη με την προσωπική μας κρίση: «Και τακτικά, σχεδόν πάντοτε, η μικρούλα έδλεπε, η μάλλον ένοιωθε να σταματούν άπάνω της

—Θέατρον Κεντρικόν: Συναυλία κ. Μαρίας Στράτου.

Όσοι ετύχησαν να παρευραθούν στη μόνη συναυλία που έδωσε εδώ και μερικές μέρες η κυρία Μαρία Στράτου άσφαλώς θα έδοκίμασαν μιαν ευχάριστη όσο κι απρόσπτη έκπληξη. Ποιός αλήθεια θα μπορούσε ποτέ να φαντασθή πως η έρασιτέχνης κυρία είχε σε τόσο λίγο διάστημα μεταβληθή σε εξαίρετική καλλιτέχνη; Πολλές φορές μās δόθηκε η ευκαιρία να ακούσουμε την ώραία φωνή της κ. Μαρίας Στράτου κι όμολογούμε ότι από κάθε άκρως άφειγμά με το συναισθηματικό πώς το ταλέντο της πήγαινε χαμένο. Κι έσκαπτόμαστε πως, αν ήθελε, θα μπορούσε μια μέρα να διαπρέψη στο καλλιτεχνικό έλληνικό στερέωμα.

Οι σκέψεις μας αυτές της άλλοτε είναι σήμερα πραγματικότητας. Η κυρία Στράτου έκοπίασε, έμόχθησε, μελέτησε με όλη τη θερμότητα και με άκατάβλητη έπιμονή και θέληση. Και μās παρουσιάστηκε όπως την ακούσαμε προ ήμερων: εξαίρετη πράγματι καλλιτέχνης. Η φωνή της κέρδιζε σε πλάτος, σε δύναμη, και σε ήχητικότητα. Και προ πάντων η μελέτη μās την παρουσίασε με μουσική αντίληψη βαθιά, με ρυθμό εξαίρετο και λεπτότατη τέχνη στην έρμηνεία κάθε τραγουδιού. Η έκφρασις είναι η βία στο τραγούδι. Η κ. Μαρία Στράτου έχει το προσόν αυτό έξ έντοικτου. Γι' αυτό κατάρθωσε να μās συγκινήσει στη δυσκολία της άρια του Γκλόνι και τα άριστοτεχνικά τραγούδια του Μπαρτ. Αλλά και στις άριες των μελοδραμάτων (Μασσενέ, Βέρνι, Γκουνό) ή κυρία Στράτου βρήκε την ευκαιρία να μās αποκαλύψει όλον τον πλούτο της θαυμασίας φωνής της.

Με μια λέξη ή έπιτυχία της υπήρξε θριαμβευτική. Και θάτανε ετύχημα αν, πριν

—στα μαλλιά της, στο πρόσωπό της, στο σώμα της— οι ματιές των κομψών ή άπλως πλουσιών κυριών. Και με το πρόσωπο κορμίστικο ένστικτο καταλάβαινε ότι οι ματιές αυτές δύσκολα κατάρθωναν να κρύψουν την περιέργη έκεινη και στιγμαία συγκίνηση που αισθάνεται ο κουρασμένος κοσμικός άνθρωπος άμα αντικρύζει μια άδολη όμορφη κοριτσάκι μέσα σ' ένα άγνό και δροσερό περιβάλλον. Τόν άγριο πόθο που ξυπνά η όμορφη αυτή στις ψυχές που έχορτασαν από πληρωμένα χάρδια την απογοήτευση που προκαλεί στους συζύγους ή άθελη συγκρίσις της όμορφιάς αυτής με τα κατάκοπα και βασιανισμένα κάλλη των συντρόφων των».

Γ. Κ.

φύγη για το έξωτερικό, μās έδιδε ακόμα μια συναυλία.

Στόν ένθουσιασμό μās για την κ. Μαρία Στράτου δέν πρέπει να ληομονήσωμε ν' αναφέρωμε ότι ο κ. Μητρόπουλος στάθηκε γι' αυτήν βοηθός πολύτιμος και την συνώδεσε όπως μονάχα αυτός έξέρι να συνωδέει, δηλαδή μοναδικά.

Σπλέντιτ! Η Αργεντινή δαχίστρα.

Ρυθμός, χρώμα, φωτιά—ζωή έντατική, δπου ξαχύνεται όλη ή θερμή, όλη ή φλόγα της ανθρώπινης ψυχής, που πάλλεται από περιπάθεια, νοσταλγία, άγάπη, τραγούδι άφθαστο, άρμονικό, στο φως, στον ήλιο, στη χαρά, ιδού όλη ή μικρή, μα άκαταγώνιστη Αργεντινή δαχίστρα, που ή Διεύθυνσις του «Σπλέντιτ» είχε την έμπνευσμένη ιδέα να μās φέρη.

Ακούοντάς την, παρακολουθώντας την στις άρμονικώτατες εκδηλώσεις της, ζής καιρούς άλλωτους, φανταστικούς, μās χώρας μαγεμένης, μακρινής, όνειροφάνταχτης... Τραγούδι βαλμένο από τα μύα της ψυχής, παλλόμενο από έρωτα, ζηλοτυπία, μίσο, από νοσταλγία καιρών περασμένων και νεκρής ευτυχίας, τραγούδι έλπιδοφόρο, γιομάτο όνειρα, να το ταγκό το άργεντινό—που σε συναρπάζει, σε μεθί...

Ορχήστρα—θαύμα! Καθένας απ' αυτούς τους ανθρώπους είναι ένας βιρτουόζος στο είδος του. Κάθε όργανο και ψυχή, κάθε κίνησις και ζωή. Όλη ή λύρα ή πολύχορδη του Αργεντινικού κόσμου, ένός κόσμου άγνωστου σ' έμās και γι' αυτό ίσως πιο ώραιο.

Τό βιολί σκορπίζει τους παθητικούς, συγκλονιστικούς τόνους του.

Η φυσαρμόνικα ξεσπά σε τόνους θρηνώδεις, βαρείς, όργάνου έκκλησιαστικού, ή κιθάρα χύνει την άκατη μελωδία της σαν ύμνο στην όμορφία της αιωνίας γυναικάς, το τραγούδι της πρίμας, άπαλό, γλυκόχορο, ναγουρίζει, άποκοιμίζει... Κ' έξαφνα, όλο αυτό το σύνολον, σαν να ξυπνά από το λήθαργό του, ξεχύνεται σαν χείμαρρος όρμητικός που παρσούρει το κάθε τι...

Πρέπει όλος ο κόσμος να ακούσει την μικρή, μα παντοδύναμη αυτή άργεντινή όρχήστρα. Ο Έδουάρδο Μπιάνκο—ο διαβολέμενος αυτός άνθρωπος που κατάρθωσε να παρουσιάσει αυτό το θαύμα—είν' αλήθινά μέγαλος καλλιτέχνης. Και καθένας μόνος του κι όλοι με ζήλο μεταβιβάζουν κάτι από την ψυχή τους, τη φλογισμένη, τη θερμή, κάτι από τη καρδιά τους, και ζής ακούοντάς τους ζωή έντατική.

Θέατρον Κεντρικόν: Συναυλία κ. François Lang, πιανίστα.

Τόν κ. Lang τόν ακούσαμε μόνον εις το δεύτερον ρεσιτάλ του. Πρόκειται περί ενός καλλιτέχνη συμπαισάτου, προικισμένου με πολύ τάλαντον, που άσφαλώς μια μέρα θα τόν αναδείξει στην πρώτη γραμμή. Καταφανής είναι ή έπιδρασις του διδασκάλου του, του γνωστού εις το Αθηναϊκόν κοινόν μεγάλου πιανίστα Ιτούρμπι.

Παρά μερικάς έπιφυλάξεις, όσον άφορί τόν μηχανισμόν και την άπδοσιν ώρισμένων συνθετών, ο κ. Lang έπαιξε με άντίληψιν και ακρίβειαν τα κομμάτια του Ραμό και του Μπάχ, εξαίρετικώς δε καλά την 11ην Ραφφίαν του Λοτ. Έπίσης με πολλήν θερμότητα και ζωηρόν χρώμα ήρμήνευσε τους Ισπανούς συνθέτας Αλμπενις, Γκρανανός.

Γενικώς ο κ. Lang, αν δέν είναι βέβαια μεγάλος πιανίστα, πάντως έχει άρκετήν άτο-

μικότητα και θα άποβή με τόν καιρόν, διά της μελέτης και της πείρας, πρώτης τάξεως έκτελεστής. Τό κοινόν, άτυχώς ελάχιστον, έχαιε θερμήν υποδοχήν εις τόν συμπαθή Γάλλον καλλιτέχνην.

ΓΕΩΡ. Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΜΕΡΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ ΤΟΥ JOS^{PH} DELTEIL ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΣΤΗ «ΝΕΑ ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» JEAN-JACQUES

Ηλθα στόν κόσμο μια ήμέρα όπου φυσούσε δυνατά ο άγέρας, μέσα σε μια τουφα φτέρης που τις έκαιγε ο ήλιος. Αυτό συνέβη σ' ένα δάσος από άγριομουμουλιές στα σύνορα του Ρουσιγιόν και του Λαγκεδόκ, κατά τās τρεις το άπόγευμα, την ώρα του έσπερινού. Η μητέρα μου είχε πάει να μαζέψη βαλανιθία, ή ίσως υπήκουε μες στην άδυσσο του σώματος της, στη θέα αυτήν τύχη, στόν θεόν αυτόν που τραβάει πίσω του τον άνθρωπο. Πιστεύω στο Περωμένο όπως και στο ρόδο. Ήταν ζέστη και χωρίς άμφιβολία άκούω ακόμη κάπου-κάπου να μιλή μες στις φλέβες μου, τις πυρετώδεις νύκτες, το παραλήρημα αυτό των έντόμων που βούζαν και τις σκληρές κραυγές των πουλιών που την ώρα εκείνη πετούσαν στο δάσος. Έξαφνα, έφερε τά χέρια της στην κοιλιά της, με την ίδια κίνηση που έκαμε άλλοτε ή Ανδρομάχη. Έπεσε χάρω πάνω στην άνθισμένη φτέρη. Και κει γεννήθηκε, μες στις βαλανιθίες και τα χόρτα, στην έρμηιά που έκαιγε, μπροστά στόν ούρανο που άγαπώ.

Δέν μπορώ λοιπόν παρά να είμαι Ζανζακιστής άνθρωπος δηλαδή αισθηματός, άνθρωπος της φύσεως. Γιατί υπάρχουν δύο ειδών άνθρωποι: ο άνθρωπος της φύσεως και ο άνθρωπος του λογικού. Ο ένας βγαίνει ατμούσις από το έδαφος των άκτινών, ο άλλος συλλαβάνεται τμηματικώς εις το βάθος του τριγώνου της νοήσεως.

Μοι άρέσουν πολύ οι αριθμοί: το 7, το 3, το 2 μεταξυ άλλων μου φαίνονται γεμάτοι αλήθεια. Στο 2 βλέπω το πρώτο φως μέσα στο χάος, την πρώτη προσπάθεια διανομής και συνθέσεως του κόσμου: Θεός και Διάβολος, άρρεν και θήλυ κτλ... Μήπως ο άνθρωπος ολόκληρος δέν είναι κτισμένος επί του σημείου 2; 2 πόδια, 2 χέρια, 2 μάτια, κτλ...

Στην τέχνη επίσης αισθάνθηκα την τρομερή έπιθυμία να συναθροίσω όλα γύρω από δύο σύμβολα, γύρω από δύο όνόματα. Είς τόν βαλερμάνον τύπον του Βίντσι αντιτάσσω τόν άμόρφωτον Σαίξπηρ. Βλέπω σε ένειρο όλην τη φιλολογία να στρέφεται περί δύο πόλους: τόν πόλο Βολταίρο και τόν πόλο Ρουσσώ.

Μοι άρέσει ή ώμάτης ενός διλήμματος: Ο Βολταίρος ή ο Ρουσσώ; Στη φιλολογία, ζούμε μέσα σ' ένα χάος. Το πνεύμα του Παρισιού πλέει μέσα στην όμίχλη του Λονδίνου. Σύγχυσις με την πολιτική, με τους διδασκάλους, με τα τραβήγματα, κτλ. Οι άλούτερες έννοιες φαίνονται σά να πέφτουν από τη Σελήνη. Τρεις κριτικοί, δύο χρονόγραφοι δέν βρίσκονται να έξουν το άπλό αυτό και άπλόλυτο θεώρημα: Χωρίς ύφος δέν υπάρχει

συγγραφέας! Ο νεαρός Μπαρρές, σε ήλικία 19 έτών έγραφε: «Έχω μερικές ιδέες στο κεφάλι: αλλά δέν έχω ακόμη ύφος και αυτό με άνησυχεί». Τους λογοτέχνας μας αυτό δέν τους άνησυχεί καθόλου. Συντάσσουν (συντάσσει δέν έξέρω άλλη αντιπαθητικότερη λέξη!) Σήμερα ένας σωρός νεαρών νομίζουν πως βρίσκονται στην πρωτοπορεία, άριστερά, έπειδή έχουν ιδέες άριστερές. Δέν γνωρίζουν πως στην φιλολογία δέν υπάρχει παρά μια μόνο άριστερά: ή μορφική, ή πλαστική άριστερά. (Ο Κλωντέλ εδρίσκειται στην άριστερά, ύψιστε Θεέ! στην άκραν άριστερά).

Ε λοιπόν, ή ζωή είναι βραχεία και ή αιωνιότης με στενοχωρεί. Χρειάζεται να έξαχί κανείς τόν έαυτό του κάπου-κάπου προ του θανάτου, αν είναι δυνατόν. Ο Ζάν Ζακ είναι μια πρώτης τάξεως λυδία λίθος. Θα έπαιθόμουν ένα Έπαναστατικό Δικαστήριο όπου θα έτίθετο στους νέους συγγραφείς ή άπλη αυτή έρώτησις: —Ο Βολταίρος ή ο Ρουσσώ; ***

Ο Βολταίρος είναι δαιμόνιος κυριολεκτικώς ο Ρουσσώ είναι κυριολεκτικώς θεός. Τα όργανα του Διαβόλου είναι ένα μήλο, ένα φαειό: τα όργανα του Θεού, μια Παναγία, ένας Σταυρός. Ο ένας αναπνέει πονηρία, ο άλλος ζει με την τραγικότητα. Η άγάπη του μεγάλου, ή άγάπη του εζόχου, ή άγάπη του θείου: να άμέσωμε ο Ζάν Ζακ.

Η άγάπη του ανθρώπου επίσης: έχι του ανθρώπου-πρότυπον, του αφηρημένου, του πανκοσμίου ανθρώπου, όπως τόν άντελήφθησαν τόν ΙΖ' αιώνα, αλλά του ανθρώπου-φύσεως, του ανθρώπου με σάρκα και όστά, του ατόμου. Έτσι όλο το σύγχρονο μυθιστόρημα, που έπιτέλους μοι φαίνεται πως είναι ή μελέτη των ειδικών περιπτώσεων, χρονολογείται από τόν Ρουσσώ. Το μυθιστόρημα δέν λέγει: ο άνθρωπος είναι ένα καλάμι, αλλά ο Ζυλιέν Σορέλ είναι ένα καλάμι. Και αν το σκεφθί κανείς, αυτό είναι εξαίρετική ανάκλησις. (Γιατί ο Τίτος, ο Κίννας, ο Έξηνταβελόνης, δέν ήταν παρά έτικέτες: ο παγκόσμιος και ο ανθρώπινος χαρακτήρ είναι έννοιαι αντιφατικά). Ο Ρουσσώ πρώτος καθάρριζε τα αισθηματά από τις περσίδες τους, τα σκήπτρα τους. Τις άπομνημονεύει, τις άπομνημονεύει, τους δίνει έτσι όλην την καθαρή αξία τους. Ανακαλύπτει το καθαρό αισθημα.

Η Όθρεια έξιούται με την Ανδρομάχη, αυτή είναι, καθώς μοι φαίνεται, ή βαθιά έννοια των Έξομολογήσεων. Το ανθρώπινο είναι συγγινητικό και όρατο καθ' έαυτό (άνεξαρτήτως από κάθε ιστορικό, κοινωνικό, ήθικο κόσμημα). Ο Ντοστοέβσκι και ο Ζίντ βγαίνουν όμοι από μέσα.

Πάντοτε ήπόρησα (και έγέλασα) που οι καθολικοί είναι τόσο έπιεικείς για τόν Βολταίρο και τόσο άκριτοι κατά τόν Ζάν Ζακ. Αν τολμούσα θα έλεγα έγώ ότι ο Ρουσσώ είναι πιο χριστιανός από τόν Πασκάλ. Ο Βολταίρος με διασκεδάζει, αλλά και από άπόψεως κοινού λογικού πόσο περισσότερο προτιμώ τόν Μολιέρο! Η αλήθεια είναι πως υπάρχουν δύο είδων πνεύματα: το έλληνικό και το γοτθικό. Το έλληνικό είναι παιγνίδι, και το γοτθικό, ή γραμμή των πραγμάδιας με την πολιτική, με τους διδασκάλους, με τα τραβήγματα, κτλ. Οι άλούτερες έννοιες φαίνονται σά να πέφτουν από τη Σελήνη. Τρεις κριτικοί, δύο χρονόγραφοι δέν βρίσκονται να έξουν το άπλό αυτό και άπλόλυτο θεώρημα: Χωρίς ύφος δέν υπάρχει

συγγραφέας! Ο νεαρός Μπαρρές, σε ήλικία 19 έτών έγραφε: «Έχω μερικές ιδέες στο κεφάλι: αλλά δέν έχω ακόμη ύφος και αυτό με άνησυχεί». Τους λογοτέχνας μας αυτό δέν τους άνησυχεί καθόλου. Συντάσσουν (συντάσσει δέν έξέρω άλλη αντιπαθητικότερη λέξη!) Σήμερα ένας σωρός νεαρών νομίζουν πως βρίσκονται στην πρωτοπορεία, άριστερά, έπειδή έχουν ιδέες άριστερές. Δέν γνωρίζουν πως στην φιλολογία δέν υπάρχει παρά μια μόνο άριστερά: ή μορφική, ή πλαστική άριστερά. (Ο Κλωντέλ εδρίσκειται στην άριστερά, ύψιστε Θεέ! στην άκραν άριστερά).

Ε λοιπόν, ή ζωή είναι βραχεία και ή αιωνιότης με στενοχωρεί. Χρειάζεται να έξαχί κανείς τόν έαυτό του κάπου-κάπου προ του θανάτου, αν είναι δυνατόν. Ο Ζάν Ζακ είναι μια πρώτης τάξεως λυδία λίθος. Θα έπαιθόμουν ένα Έπαναστατικό Δικαστήριο όπου θα έτίθετο στους νέους συγγραφείς ή άπλη αυτή έρώτησις: —Ο Βολταίρος ή ο Ρουσσώ; ***

δέχεται την αισθητή πραγματικότητα, τη δημιουργία" αναγκαλίζεται τη ζωή με όλην την ούσια της, με όλες τις διαστάσεις της" πέρνει θέση (την πρώτη εξ' άλλου) στο πλαίσιο της φύσεως. Θά έθετε κανείς σέ άμυχανία πολλούς καθολικούς, άν τούς έθετε ώμό τό έρώτημα: έλληνικός νάός ή μητρόπολις; "Όσο γιά μένα, έρωτώ άπλώς αλλά άποφασιστικά: θά ύπήρχε ακόμα καθολικισμός στη Γαλλία χωρίς τόν Ρουσσώ (και τόν γιού του τόν Σατωμπριάν);

JOSEPH DELTEIL

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

— Τό «Έλεύθερον Βήμα» της 8ης Ν)δρίου έδημοσίευσε διαφωτιστικήν μελέτην περί του έργου του "Έλληνας γλύπτου "Αθαν. "Α-πάριτη, πού ύπέρξε μαθητής του Μπουρντέλ. "Ο "Έλλην καλλιτέχνης κατάγεται από την Σμύρνην και βρίσκεται στην πρώτη γραμμή των συγχρόνων γλυπτών. "Αν και πολύ νέος, μόλις είναι 29 ετών, έπεδείχθη με τό έργον του, τό όποιον ύμνησε ούσωμος ο γαλλικός τύπος.

— Η συναυλία του κ. Λάππα συνεχέν-τρωσε πλήθος κόσμου και είχε μοναδικήν επιτυχίαν.

— Η έκθεσις της καλλιτέχνης φωτογράφου δεσποινίδος Welly's με τούς ωραιότατους πίνακας της Παλάδας "Αθήνας παρουσιάζει έξαιρετικήν κίνησιν φιλοτέχνων, οι όποιοι έκφράζονται με πολλήν ένθουσιασμόν δι' αυτήν.

— Οι όμιλούντες κινηματογράφου: πολλαπλάσιάζονται. "Έπειτα από τό «Αττικόν» έγκυτέστησαν μηχανήματα τό «Ιντεάλ» και τό «Πάνθεον». "Ο κόσμος όμως δέν φαίνεται και πολύ εύχαριστημένος και προτιμά την βωδίν όθόνην.

— Και ή δευτέρα συνκυλία της κ. Στρά-του είχε μοναδικήν επιτυχίαν. Η έξαιρετος καλλιτέχνης εγούτευσε τό άκροατήριόν της με τό τραγούδι της.

— Τό «Έλεύθερον Βήμα» δημοσιεύει τακτικά ώράλια έντυπώσεις από την "Ιταλίαν του κ. Κώστα Ουράνη. "Επίσης ή «Πρωτα» την ζώην του λόρδου Βύρωνος του κ. "Αντρέ Μωρουά και την ζώην του Μιχαήλ "Αγγέλου του κ. "Εμίλ Λούντβιχ. Και οι δύο βιογραφίαι διακρίνονται διά τό έξαιρετικόν ενδιαφέρον των και την τέχνην πού είναι γραμμέναι.

— "Ο θάνατος του Προέδρου της Λιμενικής "Επιτροπής Δημ. Καλλιμασιώτη έδόθισε εις πένθος τόν Πειραιά και έν γένει την ελληνικήν κοινωνίαν. "Ο άποθανών υπήρξε ή ψυχή των λιμενικών έργων. Η κηδεία του έγένετο πάνδημος, δημοσία δαπάνη.

— Η έκθεσις του κ. Θωμοπούλου εις την αθήνασαν Στρατηγούπουλου συνεκέντρωσε όλον τόν φιλότεχνον κόσμον. Πολλοί ήγόρασαν έργα. Μεταξύ αυτών, ένα χωρικόν ειδύλλιον "Αρετούσα και "Ερωτόκριτος" έπωλήθη εις τόν κ. "Αντώνιον Μπενάκη.

— Εις τό «Έλεύθερον Βήμα» δημοσιεύεται ένδιαφέρον μυθιστόρημα του "Έλληνογύλου συγγραφέως κ. Α. Ροδοκανάκη "Η "Αθηνα με τίς μεταξωτές κάλτσες".

— Εις τό Παρίσι άνεκοινώθη τό περιεχόμενον τριών διαθηκών του άποθανόντος Ψυχάρη. Γενικός κληρονόμος τυγχάνει ή σύζυγός του με την έντολήν της διανομής της περιουσίας μεταξύ αυτής, των δύο θυγατέρων του και του εγγόνου του. Διά τό λογονόμι-

κόν μέρος όρίζει έκτελεστήν τόν καθηγητήν και διάδοχόν του εις την Σορμποννήν, κ. Μιραμπέλ και διά πάν ζήτημα ένδιαφέρον την "Ελλάδα τόν κ. Πετροκόκκινον. "Ο Ψυχάρης άφίνει επίσης εις την έδω βιβλιοθήκην 500.000. φράγκα, υπό τόν όρον ό τίτλος της «Μπενάκειον Βιβλιοθήκης» να μεταβληθή εις «Μπενάκειον "Ιδρυμα» Η συνολική περιουσία του άποθανόντος γλωσσολόγου ύπολογίζεται εις δύο και πλέον εκατομμύρια φράγκα. "Ο Ψυχάρης άφηκε επίσης και διαθήκην περί του γλωσσικού ζητήματος.

— "Ο κ. Φίλιππος Δραγούμης έδώρησεν εις την μακεδονικήν "Εκπαιδευτικήν "Εταιρείαν άνάγλυφον προτομήν του άσιμνήστου εθνικού ήρωος Παύλου Μελά.

— "Ο κ. Βεϊνόγλου, πατήρ του συνεργά-του μας νέου διηγηματογράφου, καταγίνεται από πολλού εις την μετάφρασιν του "Ερωτοκρίτου" εις την γαλλικήν.

Τό έργον θά περατωθή μετά ένα έτος περίπου. Αί διαλέξεις της πανεπιστημιακής ομάδος διά την Κοινωνίαν των "Εθνών εγκαινιάσθησαν πρό ήμερών εις τόν «Παρνασσόν» με όμιλητήν τόν διευθυντήν της «Εστίας» κ. "Αχιλ. Κύρου και με θέμα: «Η φιλολογία του πολέμου».

— Η έφετεινή μουσική περίοδος προη-νύεται λίαν ένδιαφέρουσα. Θά μάς έπισκεφθούν πολλοί διάσημοι καλλιτέχναι, γνωστοί και άγνωστοι. "Επίσης και οι γαλλικοί θίασοι δέν θά λείψουν. Μεταξύ των πρώτων θά είναι ο θίασος της κ. Σσεϊλ Σορέλ, διά τρεις παστάσεις, της κ. Βαλαράκη και ίσως του κ. Σαοά Γκιτρώ.

— Τό "Ελληνικόν Μελοδράμα άνεγεννήθη έκ της τέφρας του διά μυριστήν φοράν. "Ας ευχήθωμεν ά μή... διαλυθή και πάλιν. "Ε-πλουτίσθη όμως με νέα στοιχεία φωνητική και νέον ρεπερτόριον και έτσι ύπάρχει έλπίς αυτήν την φοράν τουλάχιστον να σταδιοδρομήση.

— Τό "Ωδαιον "Αθηνών προσέκλήρυξε έγγραφήν συνδρομητών διά τας έξ συναυλίας της συμφωνικής όρχήστρας του. Η πρώτη θά δοθώ την 19ην Ν)βρίου με διευθυντήν τόν κ. Μητρόπουλον και ένδ:ακέρων πρόγραμμα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Μ. Μωραΐτην: "Ο Ψυχάρης ως αγωνιστής της Δημοτικής υπήρξε μορφή αξιοσέβαστη. "Όταν γράψαμε έκείνα τά λόγια, δέν κάναμε τίποτε άλλο παρά να έκφράσωμε την άγανάκτησή μας γιά μία κακή έκδήλωση του Ψυχάρη. Τά λόγια πού έγραψε γιά τόν Παλαμά «τόν έλεγα μεγάλον έπειδή δέν τόν είλα διαβάσει κ.λ.π.» στο βιβλίον του γιά τόν Παλαμά θέλαν χτύπημα άλύπτου. "Αν τόν κρίναμε τότε με άυστηρότητα, αυτό δέν σημαίνει πώς μπορούμε να του άρνηθώμε τις καλές του πλευρές, πού είναι άναμφισή-γτες. — **Δ. Βεϊμαρόγλου:** Χωρίς ακόμα να βρίσκομε πώς είναι δημοσιεύσιμα, και τά δύο κομμάτια πού μάς στείλατε φανερώνουν σοβαρή εξέλιξη, πού μάς χαροποιήσιν. "Αν τραβήξτε έτσι θα γράψετε καλά πράματα. Προσέχετε μόνο στους ανθρώπους πού παρουσιάζετε. Μελετάτε τους καλά, δουλεύετε άδιάκοπα, και ή σιγή της δημοσιεύσεως θάβη. — **Νίκανδ. Τσάκην:** "Ο «Μπάριμπα Γιάννης» μέτριος. Κάτι πάτε να πιάσετε, μά σάς ξεφεύγει μέσα από τά χέρια. Δέν τόν

εΐδατε καλά και γι' αυτό τόν δίνετε τόσο άτεχνα. — **Χ. Παναγιωτόπουλον,** Μεγαλόπολιν. Τό κομμάτι σας δέν είναι άκόμη παρουσιάσιμο, άν και στην άφήγησιν παρουσιάζετε σημαντική εξέλιξη. Δέν έχετε όμως χωρίσει καλά τό μύθο σας και τελειώνετε έκεί πού χρειαζόταν ν' άπλωθήτε περισσότερο. — **Τίτο Νούσα.** Η «Νύχτα της "Αμαρτίας» δέν ξεφεύγει από τά όρια του άτομικού περιστατικού γιά ν' άγγίξη την γενικότητα της τέχνης. Είναι πάντα στη διάθεσή σας τό χειρόγραφο, όπως μάς γράφετε. — **Μ. "Αλεξίου.** Τό «Παράπονο» θά δημοσιευθή άργότερα. — **Ε. Τ. "Αθήνας.** Μάλιστα αγοράζομε υπό τόν όρο να τά ίδούμε. — **Ιπ. Σάντην.** "Εχετε πολύ αίσθημα, αλλά πού και πού χάνετε τό μέτρο και τό γλωσσικό σας όλικό δέν είναι πολύ πλούσιο. Τό καλύτερο είναι ο «Τόπος μας» αλλά κι' αυτό θέλει ακόμα δουλειά. — **Τ. Μ. Πέτραν,** (Πάτρας). Θά εξέτάσωμε γιατί ο κ. Κόντογλου, ο όποιος έγραψε τότε τά κριτικά σημειώματα, δέν έγραψε. — **Α. Δ. Λαμπρινίδην.** Τό ποιημά σας δέν μάς ικανοποιεί ούτε ως ούσια, ούτε ως μορφή. — **Νίκον Μάντζαρη.** Γιά τά διηγήματα δέν έχουμε καμιά αντίρρηση, αλλά έπιτρέψτε μας να σας πώμε ότι τό ένδιαφέρον σας γιά ξένα πράγματα, όταν διψά ή αλλή μας, είναι άσυγχώρητο. "Αντί να άσχο-λήσθε με την φιλολογία γιά τόν Βοναπάρτη, θά ήταν καλύτερο να μελετήσετε μία μορφή του "Ελληνικού άγώνα στρατιωτική, πολιτική ή φιλολογική. Τέτοιες μελέτες και σάς θά ύπηρετούσαν σημαντικώτατα και τόν "Έλληνα θά έκαναν να γνωρίση τη ζωή του. Γιά σκε-φθήτε τό λοιπόν. — **Β. Σεμερτίδην.** Τό διήγημά σας όχι πολύ καλό. Σε πολλά ση-μεία καταφανής ή έκζητηση. — **Β. Τατό-πουλον.** "Αν ξαναδουλέυατε την ιστορία αυτή, θά γράφατε κάτι καλό. "Όπως είναι τώρα δέν είναι δημοσιεύσιμη. "Εχει πολύ έγκεφαλισμό και λιγώτερο αίσθημα.

Π. Φ. Σπάλαν: Τό «σημείωμα» πολύ προ-χειρογραμμένο. Φροντίζετε περισσότερο την δουλειά σας. — **Αιμίλιον:** Δέν θέλομε να ίσχυρισθώμε ότι ο ποιητής πρέπει ναίνα πάντα αισιόδοξος και να θεωρή πώς ή ζωή είναι μέγα καλό και πρώτο. Μπορεί να είναι και άπαισιόδοξος, αλλά αυτό πρέπει να μάς πείση πώς βγαίνει από βαθειά άλθηθινή ζωή, πού έκφρασή της είναι τό τραγούδι. Αυτό πού μάς στείλατε μοιάζει μάλλον με δήλωση πού μπορεί ναχη ένδιαφέρον γιά σας, αλλά όχι και γιά τό άναγνωστικό κοινό.

Ν. Μαρίνην: "Εχομε χάσει την σύστασή σας. "Αν έχετε την καλωσύνη μάς την στέλ-νετε καθώς επίσης και στόν κ. Ζαχαρόπου-λον στόν Πύργο πού θέλει να σας γράψη. — **Θ. Καρμανιόλαν:** Και τό διήγημα και τά τραγούδια άτεχνα και άνώριμα. Μήν πέννυτε την τέχνη γιά εύκολή άσχολία γιατί είναι ή πιό δύσκολη άπ' όλες. — **Ε. Κ. Γαλάτσι:** χωρίς να μπορούμε να πώμε πώς είναι κακό, δέν τό βρίσκομε ώστόσο κατάλληλο γιά τό περιοδικό μας. Θά είχε θέση μάλλον σε παιδικό περιο-δικό. — **Μ. Χ. Σ.** "Αγία "Αννα Χαλκίδος: Γιά τά έργα του Παπαδιαμάντη θ' άπευθυν-θήτε στόν έκδότη Βασιλείου, πού έχει άγο-ράσει την παλαιά βιβλιοθήκη του Φέξη. "Επίσης θά πάρετε από τόν "Έλευθερου-δάκη και τόν Δικαίο όσα έχουν έκδώσει γιά τόν τοί. "Εκτός από τόν κ. Φαλτάιτς γιά τόν Παπαδιαμάντη έγραψε και ο κ. Γιαλούρης και ο κ. Δρίδας. Τά έργα του Μωραΐτη τά και ο κ. Δρίδας. Τά έργα του Μωραΐτη τά έχει έκδώσει ο έκδότης Σιδέρης, έξη, ή έπτά τόμους. Τό διήγημα άμωφο και ο τύπος δέν ξεκαθαρίζει. — **Κ. Χριστάκον.** "Ατυχώς τό

διήγημά σας δέν έχει κανένα ένδιαφέρον. — **Σ. "Αβανόν:** Τό ίδιο μπορούμε να πώμε και γιά τό δικό σας. — **Δ. Στάν:** Η τελευ-ταία μετάφραση δέν είναι τόσο στυγνή. Μη-πως θά θέλατε να την ξανακοιτάξετε; Στεί-λετέ μας επίσης και τά άλλα. — **Γ. Γιωμπρέν:** Γιατί τότε πεζολογία και τόσο βιασύνη στο γράψιμό σας. "Όλα αυτά λές και βγαίνουν όχι από άνεση, αλλά από άνθρωπο πού θέλει σώνει και καλά να γράψη. — **Θ. "Αθηνογέ-νην:** Οι στίχοι σας δίχως να είναι κακοί είναι κοινοτυπικοί. — **Σ. Κάστοραν:** "Ούτε διήγημα είναι, ούτε και κανένα λαο-γραφικόν ένδιαφέρον έχει. "Οστόσο έχετε άφη-γηματικές άρετές και δουλέψετε.

Β. Κ. Τό "Ταedium vitae" πολλή φι-λολογία και διόλου ζωή, άν και αυτήν την τελευταία την κεραυνώνετε εύχερέστατα με μία φράση του Σοπενχάουερ. — **Μ. Γότθον:** "Ο «Μπεμπέκος» πολύ παιδικό κι' ο "Πρω-τευσταίνος άτεχνο. — **Βελήν - Νελλήν:** Προσέχετε καλλίτερα τη ζωή, μήν άρκεσθήτε στην έπίφαση αλλά ήθετε την ούσία των πραγμάτων και τότε με τις άρετές πού έχει τό γράψιμό σας θά προκόψετε. "Πρός τό πα-ρόν αυτό πού είδαμε μόνο ή επίδες μάς δίνει.

— **Χρ. Μηλιαράκη.** Η «Καταιγίδα» σας, μόνον φιλολογία άτυχώς. — **Πάνον Δόκη:** "Αν και τη δεύτερη φορά ή έργασία σας δέν έκρίθηκε δημοσιεύσιμη αυτό δέν θά πη ότι πρέπει να σταματήσετε να γράφετε και να εργάζεστε. "Αλλοίμονο τότε άν ο καθένας ήθελε με τό πρώτο να πετύχη ότι οι ξένοι μεγάλοι και μικροί πετυχαίνουν με τό χιλιο-στό. — **Τ. Βαλασιδην:** Λέτε και τό κομμάτι αυτό τό γράφατε γιά ν' άποδείξετε πώς βγαί-νουν άληθινά τά όνειρα. Η δημοτική του καλή, αλλά φτωχό πολύ φτωχό τό περιεχό-μενό του. — **Γιάννην Κισκύραν:** "Ο "Λυ-τρώμος" είναι έμμετρη πεζολογία. — **Φώτον Σκοτάδην:** Πολύ άνώριμα τά τραγούδια. Δέν δείχνουν καμιά παρατήρηση βαθύτερης ζωής ούτε καμιά πνευματικότητα. — **Δ. Στάν.** Τά τρία τραγούδια σας θά δημοσιευ-θούν. — **Β. Τατόπουλον:** «Η Μοιραία Γυ-θοῦν» δέν μάς ικανοποιήσε. Θά μπορούσε ναίνα δέν μάς είναι. — **Κλ. Μιμίκον:** έν τούτοις κάτι να είναι. — **Δ. Δέν** σάς λείπει τό αίσθημα αλλά και όλα τ' άλ-λα πού τόσο σεις παραγνώριζατε δέν είναι περιττά. Η «Ταβέρνα» σας δέν μάς άρεσε. — **Αντώνην Καμπανάν.** Τό διήγημά σας πρόχειρο γραμμένο και κάπως ρυχό στη σύλ-ληψη τύπου.

Αχ. Σπυροπούλον. Πύργον: Μέχρι 3-11-29 τά τεύχη έστέλλοντο εις Λειβαρίον διότι δέν έλάθομεν ειδοποίησιν διά την άλλαγήν της διευθύνσεως σας. Η συν-δρομή σας έλήφθη εύχαριστούμεν. — **Ηλ. Παρασκευαΐδην.** Τζερμιάδες. — **Κ. Φωκάν.** Σέρρας. — **Ι. Φραντζιδάκη,** Σδρον. — **Χ. Δαμάσκην,** Καλάμας. — **Σ. Ζερβουδάκη,** Νάξον. — **Δ. Οικονομόπουλον,** "Αμαλιάδα. — **Γ. Πρίγκουρη,** Κρέσταινα. — **Δ. Κύρριν.** Ψερματισμένον, Κύπρον. — **Ε. Σταματελά-Καλάμας.** — **Γ. Οικονομόπουλον,** "Ιωάν-νινα. — **Α. Κανναβόν,** Μαγαρκάρι. — **Σ. Γρη-γορόπουλον,** Λιγούδινα. — **Πανιερ. Μιχ. Καμηλιέρην,** Θήραν. — **Αιδ. Μιχ. Σωμαρί-παν,** Νάξον. — **Ημινυμνάσιον** "Αγιάσοῦ. — **Ν. Δευτεραΐον,** "Αργοςτόλιον. — **Ι. Βογια-τέζόγλου,** "Ιστιάνα. — **Χ. Λαγοπάτην,** Πλω-μάριον. — **Π. Κοντάκη,** Κροντά. — **Π. Πα-ρασκευόπουλον,** Τρίπολιν. — **Σπ. Σταθόπου-λον,** Υπάτην. — **Χρ. Παπαθεοδώρον,** Πύρ-γον. — **Π. Κυνηγόπουλον,** Καβάλλαν. — **Αρ. Μαγαβέλιαν,** Ζελίαν. — Συνδρομή έλήφθη. Εύχαριστούμεν.

ΤΑ "ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Τό πρωϊνό σας με
βούτυρο **Μαρραρίτη**

Τό φρεσκότατο βούτυρο Μαρραρίτη πωλείται παντού. Παράρεται εις τά πλοῦσια λειβάδια τής Κερκύρας. Δέν είναι κλεισμένο εις τευεκέδες.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και "Αποθεματικά Δρ. 1.193.000.000.—

Καταθέσεις (τη 30η "Ιουνίου 1929) » 6.250.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Η "Εθνική Τράπεζα της "Ελλάδος έκτελει πάσης φύ-σεως τραπεζικάς εργασίας εις τό έσωτερικόν και τό έξωτερικόν υπό έξαιρετικώς συμφέροντας όρους.

Δέχεται δε καταθέσεις (εις πρώτην ζήτησιν, επί προ-θεσμία και ταμειυτηρίου εις δραχμάς και ξένα νομί-σματα με λίαν εύνοϊκά έπιτόκια.

ΕΝΑ ΚΟΔΑΚ
ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΤΗ ΣΥΝΗΘΕΙΑ
ΝΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΕΤΕ
τα ἐπεισόδια τῆς ζωῆς σας